Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամենկեղով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՅԱՏԱԿՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԾԱԾԿՈՑ
ԼԻԲԱՎԵԱՆ ԼԻՆՕԼԷՈՒՄ
ՎԻԿԱՆԴԵՐ ԵՒ ԼԱՐՍՕՆ ԽՑԱՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐ. ԱԿՑ. ԸՆԿ.
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ և ՊԱՀԵՍՏ
տռ. ԳՕԼՕՎԻՆՍԿԻ ՊՐՕՍՊ., № 9. ՏԵԼԵՖՕՆ 490. 989. 7—4

„ՄՇԱԿԻ“ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՑ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեան գրասենեակին հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։

Կիրակի, նոյեմբերի 27-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին, ԿՈՒՍԱՆԱՑ ՎԱՆՔՈՒՄ կը լինի ս. պատարագ, որից յետոյ կը կատարվի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Բախշի Խալաթեանի և Անապատիս միա
ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԻ
յիշատակին, որի մասին յայտնում է ի գիտութիւն մայրապետ Հռիփսիմէ Թայիրեանը, իր կուսան քոյրերով։ 1109. 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
ՇԱԲԱԹ, նոյեմբերի 26-ին
ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
ԳՐ. ԱՒԵՏԵԱՆԻ բենեֆիսին
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ
ՀԱՄԼԷՏ
Շէքսպիրի ողբերգութիւնը 9 պատկերով, թարգմ. Յ.-խ. Մասէհեանի
Համլէտի դերը կը կատարէ ՏԻԿ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԸ
Մասնակցում են՝ ա. տ. Գուլազեան, Ժամին, Մայսուրեան, Ցասմիկ, Սիրանոյշ, պ. պ. Աբէլեան, Ալիխանեան, Ալիխանեան II, Աղայեան, Աւետեան, Լաքա, Ղազարեան, Մամիկոնեան, Մանուէլեան, Միրզոյեան, Յարութիւնեան, Շահխաթունի, Սեւումեան, Տէր-Առաքելեան, Փիրումեան և ուրիշներ։
Սկիզբն է երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։
Ռեժիսեօր՝ Ց. ԱԲԵԼԵԱՆ
Վարչութեան հերթապահ անդամներ՝ Տ. Յովհաննիսեան, Վ. Մամուլեան
(ա.օ.) 1105. 2—2

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի
Սրսկումներ նաև տուբերկուլինով։
Ընդունելութիւնը ամեն օր՝
առաւօտեան ժամը 9—11-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։
Католическая ул. д. № 10. Տելեֆօն № 792.
(ա.օ.) տռ. 989. 100—38

ՔՈՒԷՏԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

— Միթէ Թիֆլիսի քաղաքային դուման կարող է էական ազդեցութիւն ունենալ քաղաքի ընդարձակ բարգաւաճման վրա։

Ահա հարց, որ վերջին օրերում տալիս են միմեանց ընտրողները, պատրաստվելով գնալ ընտրական ժողովի։

Այդ հարցի պատասխանը կարող է լինել դրական, եթէ լինեն քաղաքի ձայնաւորների մէջ ձեռնհաս անձեր մեծ թւով և եթէ դուման կարողանայ սիստեմական յարատեւ գործունէութիւն սկսել հաստատ քայլերով։

Թիֆլիսը այնպիսի արդիւնաբերական կենտրոն չէ, ինչպէս Բագուն և Մոսկվան, այնպիսի համաշխարհային առեւտրական հաղորդակցութեան հանգոյց չէ, ինչպէս Բաթումը և Օդեսան։ Բայց Թիֆլիսն ունի իր առանձնայատկութիւնները, որոնք կարող են տալ նրան նշանակութիւն և ունի դերք, որը կարելի է յարմարեցնել ընդարձակ զարգացման նպատակների համար։

Թիֆլիսը, լինելով երկրի գլխաւոր քաղաքը, վարչական հաստատութիւնների կենտրոնը, մտաւոր գործունէութեան և հասարակական նախաձեռնութեան ամենանշանաւոր կէտը երկրի մէջ, պարունակում է նպաստաւոր պայմաններ առաջխաղացութեան համար։ Եւ անշուշտ, որքան շատ լինեն նրա կրթական հաստատութիւնները և լուրջ նրա մտաւոր գործունէութիւնը, այնքան աւելի գրաւիչ կը լինի քաղաքը նրա մէջ մշտապէս ապրողների և դրսից եկողների համար։

Քաղաքը այնքան բարեկարգված և յարմարեցված չէ, որ նա լինի հիւսիսային նահանգներից եկող հիւրերի համար նոյնքան գրաւիչ, ինչպէս եւրոպական հարաւի քաղաքները։ Չը պէտք է աչքաթող անել մի հանգամանք, որ այժմ, երբ երկաթուղիները դիւրացրել են հաղորդակցութիւնը հիւսիսի և հարաւի մէջ, հիւսիսայիններից շատ շատերը ուրախ կը լինէին ձմեռվայ ամիսները անցկացնել Թիֆլիսում և Անդրկովկասի միւս մասերում։ Այդ ցանկութիւնը և ձգտումը կայ, բայց մեր երկիրը շատ քիչ է յարմարեցված հիւրեր, ճանապարհորդներ, օդի և արեգակի կարօտ հիւանդներ ընդունելու համար։ Եւ Թիֆլիսը դեռ չէ դարձել այն գրաւիչ հարաւը, դէպի որը ուղղվէին հիւսիսայինների ուշադրութիւնը և հետաքրքրութիւնը։

Կեանքը մեզանում չափազանց թանկացել է և մենք անկարող ենք լինում ձեռնտու կերպով ստանալ և սպառել նոյնիսկ այն մթերքները, որոնք մեր երկրին յատուկ են և կարող են արդիւնաբերվել մեծ քանակով։

Քաղաքը լիքն է աշխատանք որոնող անգործների բազմաթիւ խմբերով, մինչդեռ քաղաքը կարող կը լինէր այժմ աշխատանքի ասպարէզներ տալ, եթէ նա անցեալում հող պատրաստած լինէր դրա համար։

Մի այնպիսի հիմնական պահանջ, ինչպիսին ջրի պահանջն է, տասնեակ տարիներից ի վեր չէ կարողանում կանոնաւոր լուծում և ընթացք ստանալ։ Իսկ եթէ մի տասնհինգ տարի առաջ բերված լինէր ջուր Ծալկայից, կամ նոյնիսկ Նաթախտարից, այժմ քաղաքային հողերի մի խոշոր մասը ոռոգվում կը լինէր և նա թէ կարողութիւն տուած կը լինէր արգասաւորելու քաղաքի տնտեսութեան այդ բաժինը, թէ աւելացնելու արդիւնաբերութիւնը և թէ գրաւելու աշխատաւորների մի բազմութիւն այդ գործի շուրջը։

Տարիներ շարունակ մենք լսում էինք, թէ մշակվում են ծրագիրներ քաղաքի ջերմուկները վերածել մի խոշոր առողջապահական և բաղնիսագիտական հիմնարկութեան։ Տասնեակ տարիներ անցան, իսկ գործը մինչև այժմ առաջ չը գնաց մի քայլ անգամ։

Քաղաքը չունի եռանդուն հաղորդակցութիւն իր շրջակայքի հետ և քաղաքի շուրջը գտնվող հողերը, գիւղերը շատ դանդաղ և թոյլ կերպով են արձագանք տալիս Թիֆլիսի ազգաբնակութեան պահանջներին։ Չը կան կուլտուրական գործողներ և քաղաքը չէ կարողանում գրաւել եղած գործօններին դէպի ստեղծագործական և կազմակերպչական գործունէութիւն։

Թող նոր դուման կազմել ցանկացողները մտածեն ձեռնհաս գործողների մասին և քուէ տան այնպիսի անձերի, որոնք ընդունակ են այդպիսի կազմակերպչական գործի համար։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 նոյեմբերի

Պետերբուրգ.—Հոգևոր գործերի դեպարտամենտի վերատեսուչ Խարուզինը նշանակվեց ներքին գործերի մինիստրի օգնական։

—

Կիեվ.—Զինուորա-նահանգական դատարանը Կիեվի 26 ինտենդանտների գործի առիթով կաշառակերութեան համար դատապարտեց գնդապետ Անտոնովին և ինժեներ-տեխնոլոգ Տիխոնովին՝ առաջինին 20, իսկ երկրորդին 30 ամսով, գնդապետ Վօսկրեսենսկիին և շտաբս-կապիտան Սօլովևվին 1 տարով, գեն.-մայոր Կամսարականին, գնդապետ Դմիտրիեվին, ռոտմիստր Բիբիկովին, գնդապետ Ֆիլիպովին, ն. ս. Մակարենկոյին 1—2 տարով բանտարկութեան։ 9 հոգի առանց շահադիտական նկատումներով անպէտք ապրանք ընդունելուն համար արձակվում են պաշտօններից, երկուսը—100 ու 500 րուբլի տուգանքի, մնացած 6 մեղադրվողները արդարացան։ Դատապարտվածները վճարելու են 150—5,000 րուբլի։

—

Դելի.—Ժամանեց անգլիական թագաւորական զոյգը, որին դիմաւորեցին փոխարքան, իշխանութիւնները և բարձր հասարակութեան ներկայացուցիչները։ Թագաւորը և թագուհին առով գնացին դէպի բերդը, ուր տեղի ունեցաւ իշխանների ընդունելութիւն։ Յետոյ թագաւորը ձիով և թագուհին շքեղ կառքով պճնազարդ շքախմբի ուղեկցութեամբ դիմեցին թագաւորական բանակը երկշարք կանգնած զօրքերի միջով։

Վիեննա.—Պատգամաւորների պալատում մինիստր-նախագահ Շտիւրգկը ամենակտրուկ բողոք յայտնեց սօցիալ-դեմօկրատների՝ Գէտցենդօրֆի հրաժարականի առիթով արած յայտարարութիւնների դէմ։ Շտիւրգկի կարծիքով այդօրինակ յայտարարութիւնները խորապէս վիրաւորում են միապետական ու գինուորական զգացմունքները։

—

Պարիզ.—Սօցիալիստ Տիվրիէն պահանջեց անմիջապէս քննել անիշխանականներին վերաբերեալ օրէնքի վերացման հարցը։ Արդարադատութեան մինիստրը հակառակ խօսեց, մատնանշելով թէ անիշխանութիւնը շարունակում է գոյութիւն ունենալ երկաթուղագծերի վրա։ Պալատը 443 ձայնով ընդդէմ 47-ի շտապողականութիւնը մերժեց։

ԹՈՒՐՔ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. գործ.)

24 նոյեմբերի

Կ. Պօլիս.—Օտարազգի լրագիրների տեղեկութիւնը ռուսական նօտայի և Դարդանէլով ազատ անցնելու մասին սխալ է։ Թիւրքական պաշտօնական շրջանները զբաղված են նեղուցները առաջվայ նման պահպանելու միջոցների քննութեամբ, որովհետև երկիւղ կայ, որ նեղուցների վրա յարձակում գործեն իտալացիները։

Իշտիբում պայթումը տեղի ունեցաւ մզկիթի մօտ գտնվող կրպակում։ Մի քանի ռումբերից մզկիթը քանդվեց։ Նրանում աղօթողները սպանվեցին, մասամբ վիրաւորվեցին։ Ի նկատի ունենալով այն տարածված լուրերը՝ իբր թէ պայթումը բուլղարների գործն է, քաղաքում կոտորած սկսվեց։ Տուժեցին 15 մահմեդական և 160 բուլղար։ Կարգ ու կանոնը վերահաստատեցին զօրքերը։

Ուսկիւբում, Սալոնիկում և Մօնաստիրում երկիւղ կայ, որ կրկնվեն Իշտիբի դէպքերը։

Կ. Պօլսում հանգիստ չէ։ Լուրերի համաձայն՝ բուլղար հայդուկները պատրաստում են մահափորձեր ումանակով։ Վախենում են քրիստոնեաների կոտորածից, թէև կառավարութիւնը վստահեցնում է, որ նախազգուշութեան ամեն տեսակ միջոցներ ձեռք առնված են։

—

Տրիպօլիս.—(Ուղղված)։ Թշնամին հեռացաւ օազիսից։ Իտալական հեծելազօրը դիմեց դէպի Բէյտօբբաս և Բէյգլտուրկ՝ փախչող արաբներին և թիւրքերին հալածելու համար։ 3,000 թիւրք երէկ առաւօտ գտնվում էին Ահնսաբից դէպի արեւելք եօթ կիլօմետր հեռաւորութեան վրա։ Գեներալ Պեկորիի գունդը և Ռաինալդիի զօրամասը նորից դիմեցին յարձակման, թշնամին թնդանօթային առաջին կրակից յետոյ անկարգ փախուստի դիմեց, թողնելով շատ ռազմամթերք։

—

Տրիպօլիս.—Իտալական հետևակ գնդի մի բատալիօն յարձակվեց բեդուինների մի մեծ բանակի վրա և հրդեհեց այն։ Սպասանշաններով տեղեկութիւններ ստանալով, որ մի մեծ բանակ գտնվում է Բիրէլիրայի մօտ, գեներալ Պեկօրին այնտեղ ուղարկեց ալպիական հրացանակիրների և լեռնային արտիլէրիա։ Բանակը սկզբում ենթարկվեց հրացանաձգութեան, յետոյ հրդեհվեց։

—

Աթէնք.—Աթէնքի գործակալութիւնը հաղորդում է, որ յոյների սպանութիւնները Մակեդոնիայում երիտ.-թիւրքերի կոմիտէի գործակալների ձեռքով շարունակվում են։ Նոյեմբերի 18-ին սպանվել են 3 յոյն Սօխօսի մօտերը։ Սպանութիւնը ընդհանուրի զայրոյթն է յարուցել։

—

Վիեննա.—«Պօլ. Կոր.»-ը հերքում է այն տեղեկութիւնը, իբր իտալական թագաւորը և դուքս Աբրուցկին գիտել են բերդերը աւստրիական սահմանագլխի վրա։

—

Հռոմ.—Իտալական նաւատորմը Կարմիր ծովը մաքրեց թշնամու նաւերից։ Երիտրէիայի բոլոր փարոսները նորից վառվեցին։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 նոյեմբերի

Պեկին.—Այրի կայսրուհու հրովարտակով պետական խնամակալը, համաձայն իր յամառ միջնորդութիւնների, ազատ է կացուցանվում իր պարտականութիւնները կատարելուց և, ստանալով տարին 50,000 լան, ապրելու է իր մասնաւոր կեանքով։ Այսուհետև բոլոր պետական գործերը վարելու է մինիստրների խորհուրդը։ Կայսրի հասակը նկատի առած, նրա վրա նշանակված են խնամատարներ Շիսիւյը և Սիւյշիչանը։ Հրովարտակը յորդորում է կայսերական տան իշխաններին ծանր հանգամանքների պատճառով միանալ և խուսափել ինքնիշխանութիւնից։ Ցոյց է յայտնված, թէ ժողովուրդը հաւատում է գերագոյն իշխանութեան առ երկրի բարիք՝ անկեղծօրէն ձգտելուն։

Մի ուրիշ հրովարտակով թոյլատրվում է բոլոր չինացիներին կտրել ծամերը, նաև հրամայվում է մինիստրների խորհրդին սահմանել արեգակային օրացոյց։

Ուչանում զինադադարը տևելու է 15 օր։ Նանկինի պաշտպան Զժանսիւնը 2000 մարդով նահանջել է դէպի Սիւչժօուֆու։

Լուրերի համաձայն, կայսերական պալատում և իշխանական պաշտօնատեղիներում դրված են արագաձիգ թնդանօթներ։

—

Մուկդէն.—Փոխարքան պատուիրագրեց զէնքը ձեռին ու թռուցիկներով բռնված բոլոր չինացիներին համարել խռովարարներ և գլխատել։ Կարգադրութիւնը ազգաբնակութեան մէջ մեծ յուզմունք առաջ բերեց։ Պաշտօնեաների մի մասը հրաժարվեց կատարել կարգադրութիւնը։ Յեղափոխականները մահվան դատավճիռ կարդացին փոխարքային։

—

Շանխայ.—Նանկինի առնումը չափազանց բարձրացրեց տեղիս չինացիների ընդհանուր տրամադրութիւնը։ Խանութներում պարզել են յեղափոխական դրօշակներ։ Ապստամբները, ունենալով դրամի կարիք, հանգանակութիւն են կատարում հարուստ չինացիներից։ Յեղափոխական կառավարութիւնը տեղեկացրեց հիւպատոսական մարմնին, թէ իբր մտադիր է խուզարկել Շանխայ մտնող բոլոր օտարերկրեայ նաւերը։

—

Կուանչենձզի.—Մաօանշան ուղարկված ոստիկանախումբը ջարդվեց ու կորցրեց 3 սպանված և մի քանի վիրաւոր։

—

Ուչան.—Չորս պատերազմական նաւերի պաշտպանութեամբ յեղափոխականների համար եկան Ցզեանսիի և Կանտօնի զօրքերը և ցամաք իջան քաղաքից 15 մղոն հեռաւորութեան վրա։

—

Խարբին.—Լեաօեանի մօտ տեղի ունեցած նոր կռւում կառավարական 300 զինուորները մի թնդանօթով ջարդեցին յեղափոխականներին, որոնք յետ են նահանջել Լիւէրպու։ Լեաօեանի զօրքին օգնելու համար Մուկդէնից եկան 400 զինուոր 6 թնդանօթով։

—

Իրկուտսկ.—Հեռագիրը Մօնղոլիայի սահմաններում ընդհատված է։ Իրկուտսկ-Պեկին հեռագրական կապ չը կայ։ Կեախտայի Մայմայչէնում տիրում է մեծ յուզմունք։ Տեղացիների ենդրանոք ռուսաց սահմանային կոմիսարը միջոցներ է ձեռք առնում խափանելու չինացիների և մօնղօլների ընդհարումները։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

24 նոյեմբերի

Լօնդօն.—«Times»-ը գրում է. «Ամբողջովին պարսիկների, ռուսների և անգլիացիների նպատակը լինելու է modus a vivendi հաստատելը, որ հնարաւորութիւն կը տար իրերի նոր կացութիւնը Պարսկաստանում ամրացնելու։ Ոչինչ այնպէս կորստաբեր չը կայ խաղաղութեան համար, ինչպէս շահի Թէհրան վերադառնալն է»։

Վիէննա.—Պատգամաւորների պալատ։ Նախագահը հաղորդեց երկու հեռագիրների մասին, մինը Կ. Պօլսում բնակվող պարսկական գաղութից և մէջլիսի նախագահից, որոնցով բողոքվում է ռուսաց և անգլիական կառավարութիւնների Պարսկաստանում ունեցած գործողութիւնների դէմ։ Պալատի նախագահը հեռագիրները ուղարկեց կառավարութեանը, առաջարկելով իր ժամանակին յանձնել պատգամաւորութիւններին։

Պարիզ.—Սազօնօվը ընդունվեց Ֆալիէրից առաւօտեան։ Խօսակցութիւնը տևեց կէս ժամից աւելի։ Յետոյ նա հրաւիրվեց նախաճաշի, ուր ներկայ էին նաև Իզվօլսկին, Կայօն, դը-Սէլվը, ռուսաց դեսպանատան անդամները։ Սազօնօվին շնորհվեց Պատուաւոր Լեգէօնի մեծ խաչ։

«Թանը» Սազօնօվի գալստեան առիթով իր այսօրվայ առաջնորդողում հաւաստում է, թէ պարսկական դժուարութիւնների լուծումը տեղի կունենայ անկեղծութեան ու համերաշխութեան սկզբունքներով, որոնց վրա և 1907 թւից կիրառվում են ռուս-անգլիական յարաբերութիւնները. պօտսդամեան տեսակցութիւնը անկասկած չի փոխի ռուսական քաղաքականութիւնը Ֆրանսիայի և Անգլիայի վերաբերութեամբ։

Եկաւ Լօնդօնում պաշտօնավարող ռուսաց դեսպան Բենկէնդօրֆը։

Թէհրան.—Բազարները փակ են։ Ցոյցերը շարունակվում են։ Ցրտերի պատճառով նկատվում է համեմատական հանգստութիւն։ Եփրեմի վերադարձով կարգուկանոնը քաղաքում բաւականին լաւացաւ։ Սարդար-Ասադը տեսակցեց ազգաբնակութեան բոլոր խաւերի ներկայացուցիչների հետ, սակայն ակտիւ գործողութիւնների չէ դիմում։ Սարդար-Ասադը դպրոցների պատգամաւորութեանը յայտնեց, որ համակրում է ազգին, բայց գտնում է, որ մտքեր պղտորելն ու կռւի կոչերը կարող են պատճառ դառնալ Պարսկաստանին կորցնելու իր ընդարձակ հիւսիսային մասը։

Լօնդօն.—Լօրդերի պալատ։ Կէրզօնը հարց տուեց, թէ ինչպիսի՛ քաղաքականութեան հետևեց անգլիական կառավարութիւնը Պարսկաստանում։ Պարսկական գործերի առիթով ծագած վիճաբանութիւնների ժամանակ Մօրլէյը ասաց, որ ռուսաց կառավարութիւնը նպատակ ունի վերականգնել նօրմալ ու հաստատուն յարաբերութիւններ պարսից կառավարութեան հետ ու հեռացնել երկպառակութիւնների բոլոր տարրերը. սակայն որևէ մտադրութիւն չունի խախտել Պարսկաստանի անձեռնմխելիութիւնը. նա կտրականապէս վստահեցրեց, որ իր ձեռնարկած պատերազմական միջոցները կրում են զուտ ժամանակաւոր բնաւորութիւն. նա դիտաւորութիւն չունի խախտել անգլօ-ռուսական համաձայնութեան սկզբունքները։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 18 նոյեմբերի

Կաթողիկոսական ընտրելիների քառանուն ցանկը Թեմական պատգամաւորական ժողովի կողմից արդէն կազմված և պատուիրակի ընտրված լինելը նախընթաց թղթակցութիւններումս գրել եմ «Մշակին»։

Երկու օր առաջ, նոյեմբերի 16-ին, Ատրպատականի հայոց ընդհ. Թեմակալ Կարապետ եպիսկոպոս Տէր-Մկրտչեան բազմաթիւ քաղաքացի ուղեկիցներով, որոնք մինչև աւտոմօբիլի կայարանը միասին գնացին, ուղևորվեց ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքը՝ կառավարութեան միջոցով շահված սեփական հողերի և ուրիշ գործերի կարգադրութեան համար. ապա կանցնի Ջուլֆա, ուր մի քանի օր կը մնայ և մտադիր է ընտրել մի հոգաբարձութիւն, որին պէտք է յանձնվի վանքի հողերի և այլ գործերի բարւոք տնտեսութիւնն ու մատակարարութիւնը, մանաւանդ Նախիջևանի մօտիկ գտնվող Աստապատ գիւղում վանքի ունեցած հողերի առաւել լաւ վիճակի մէջ պահպանելու գործը, որ մինչև այսօր յանձնված է եղել Նախիջևանի հոգևոր կառավարութեան ձեռնհասութեանը, որի ձեռքում գոհացուցիչ արդիւնքներ չէ արտադրվել։ Ջուլֆայից Թեմակալը կայցելէ մի քանի օրով իր հայրենի գիւղը՝ Ցղնա և այնտեղից կը գնայ Էջմիածին, որտեղ կը լինի մօտաւորապէս դեկտեմբեր ամսի սկիզբներին՝ ներկայ լինելու և միանգամայն մասնակցելու հայրապետական ընտրութեանը։

Ղարադաղի արկածեալ հայերին օգնութիւն հասցնելու համար բազմիցս կոչեր տեղի ունեցան մեր և այլոց կողմից «Մշակի» էջերում, սակայն գոհացուցիչ արձագանք չը գտան հայ հասարակութեան սրտում։ Մինչև այսօր Թաւրիզի առաջնորդարանում ստացվել են հետևեալ գումարները. 200 րուբլի Էջմիածնից, 368 րուբլի Թիֆլիսից, 368 ղրան եղբարք Թումանեանների միջոցով։ Յիշեալ գումարների մեծ մասը յարմար ժամանակին պիտի բաժանվի ղարադաղցի գիւղացոց, և մի փոքր մասը՝ ս. Թադէոս առաքեալի վանքի նքաւոր հայերին և Դարալաքից դուրս եկած աղքատ հայերին։ 300 ղրանի չափ մի գումար ևս կրկին ստացել են եղբ. Թումանեանները և Ղարադաղի իրանց ներկայացուցչի ձեռքով բաժանել կարօտ գիւղացիներին։

Ինչպէս երևում է, արդէն բաժանված և առաջնորդարանում պահված չնչին գումարները ղարադաղցի գիւղացու կարիքների ովկիանոսում դեռ ևս մի կաթիլ ջուր չէ։ Սպասելի է, որ հայ հասարակութիւնը չէ մոռանալու մի բուռն ժողովրդի անյետաձգելի պէտքերը։

Թադէոս առաքեալի վանքի դրութիւնը ծանօթ է ընթերցող հասարակութեանը։ Նոյն ինքը սարդարը իր գրութիւններից մէկում ակնարկել էր, որ եկող վանահայրը ազատ չի լինի վտանգից. և այս վիճակում վանքը մնում էր անպաշտպան։ Այժմ, որ Խօյում հիմնվեց ռուսաց փոխ-հիւպատոսութիւն, Թաւրիզի առաջնորդարանը պահանջեց Էջմիածնից մի վանահայր։ Էջմիածինը պատրաստ է ուղարկել վանահօրը. և անկասկած է, որ եկողը որպէս ռուսահպատակ անձն՝ կը գտնէ լիուլի պաշտպանութիւն թէ Խօյի փոխ-հիւպատոսից և թէ Թաւրիզի հիւպատոս Միլլէրից։ Այս կը լինի միակ միջոցը՝ վանքը ազատ պահելու սարդարի ճնշումներից և աւազակների կեղեքումներից։

Հայկազուն

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՄԻ ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

«Միութիւն և Առաջադիմութիւն» օսմանեան կուսակցութիւնից դժգոհների թիւը օրէ-ցօր ստուարանում է, և դժգոհները չը կամենալով երկրի վիճակի նկատմամբ և նրա բաղդի որոշման մէջ անմասն մնալ՝ իրար ետևից նորանոր կուսակցութիւններ են կազմում։

Վերջերս Կ. Պօլսում կազմակերպվել է քաղաքական մի նոր կուսակցութիւն, որը հաւանօրէն հակառակորդ կը հանդիսանայ կառավարական «Մ. և Ա.» կուսակցութեանը։ Նոր կուսակցութեան բերան «Իկդամ» թերթն արդէն հրապարակ է հանել նրա ծրագիրը։

Այս ընդդիմադիր խմբակցութիւնը կազմվել է չափաւոր-ազատամիտների և ժողովրդական կուսակցութեան միացումից. սա կոչվելու է «Հիւրրիէթ վէ Իտիլաֆ» անունով, որ նշանակում է «Միացեալ ազատամիտ կուսակցութիւն», որի էական սկզբունքը ներկայանում է պաշտպանել սահմանադրութիւնը, մամուլի, ժողովների, այլ և ոչ-թիւրք այն ազգութիւնների լայնարձակ իրաւունքները, որոնք ապրում են օսմանեան տէրութեան մէջ։ Յիշեալ կուսակցութիւնն արտաքին քաղաքականութեան մէջ հետամուտ է Անգլիային մերձենալուն։

Նրա հովանաւորն է Քեամիլ-փաշան, իսկ պարագլուխը՝ Սադըկ-բէյը։ Սա այն Սադըկ-բէյն է, որը դուրս գալով «Մ. և Ա.» կուսակցութիւնից՝ նրա դէմ խիստ պայքար սկսեց մղել, հարուածելով գլխաւորապէս Սալօնիկի կենտրոնական կօմիտէն, որի պատճառով հարկադրված եղաւ թողնել զինւորական ծառայութիւնը։

Նորակազմ կուսակցութեանը անդամագրվել են ի միջի այլոց պարլամենտի հայ, ալբան, արաբ, յոյն և բօլգար պատգամաւորներից շատերը, թւով 72 մարդ։

Յոյս կայ, որ նոր խմբակցութեանը կը միանան բաղկացուցիչ ազգերին պատկանող ուրիշ պատգամաւորներ, ինչպէս և երիտասարդ դժգոհ մնացած գործիչները։ Իսկ երբ այդ արդէն կատարված փաստ կը լինի, այն ժամանակ նոր կուսակցութիւնը պարլամենտում մեծամասնութիւն կը կազմի։

Նորանոր կուսակցութիւնների երևան գալը Թիւրքական իրականութեան մէջ անխուսափելի մի պահանջ է, որովհետև չափազանց շատացել է դժգոհների թիւը կառավարական կուսակցութիւնից, շնորհիւ վերջինիս ընդգրկած նեղ ազգայնական տենդենցների և նրա անհամբերատարութեան դէպի բաղկացուցիչ տարրերը։

Յ. Սարգսի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ՔԱՀԱՆԱՆԵՐԻ ԱՊԱՀՈՎ. ԳԱՆՁԱՐԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Նոյեմբերի 17-ին, եր. ժամը 8-ին, կայացաւ Թիֆլիսի հայ քահանաների ապահովութեան գանձարանի ընդհ. ժողովը, մասնակցութեամբ 27 քահանաների։

Ժողովը բաց անելով վարչութեան նախագահ Խորէն ք. Խուցեանը՝ առաջարկեց յարգել գանձարանի անդամ հանգուցեալ Շմաւոն ք. Տէր-Բարսեղեանի յիշատակը ոտքի կանգնելով և հոգւոց ասելով, որ և կատարվեց։

Յովսէփ ք. Տէր-Պետրոսեանը, յայտնելով որ մի մասնաւոր, բայց շատ կարևոր առաջարկութիւն ունի, խնդրում է օրակարգի խնդիրներին անցնելուց առաջ նրանով զբաղվել։ Ժողովը հաւանութիւն է տալիս լսել տէր-հօր առաջարկութիւնը, միայն նախագահ և քարտուղար ընտրելուց յետոյ։

Նախագահ ընտրվեց Յովսէփ ք. Տէր-Պետրոսեանը, քարտուղար՝ Ներսէս ք. Բարխմեանը։

Հայր Տէր-Պետրոսեանը շնորհակալութիւն յայտնելով իրան արված պատւի համար՝ ասաց, որ իր առաջարկը վերաբերում է ներկայումս համայն հայութիւնը զբաղեցնող կաթողիկոսական խնդրին, եթէ ժողովը կը ցանկանայ լսել, ապա ինքը պատրաստ է յայտնել։

Վարչութեան նախագահ հ. Խուցեանը առարկում է, որ թէև կանոնադրութեամբ թոյլատրելի չէ զբաղվել օրակարգի խնդիրներից դուրս որևէ հարցով կամ գործով, սակայն ի նկատի ունենալով շօշափված խնդրի արդարև մեծ կարևորութիւնը, ոչինչ չի ունենայ, եթէ այդ առաջարկով զբաղվի որպէս մասնաւոր խորհրդակցութիւն։

Ժողովը ցանկանում է լսել հ. Տէր-Պետրոսեանի առաջարկութիւնը։ Տէր հայրը խօսեց մօտաւորապէս հետևեալը.

«Հայ ազգը օգտվելով իր դարաւոր պատմական իրաւունքներից՝ այսօր ևս աշխարհիս ամեն կողմ տարածված համախմբվել՝ խորհրդակցում և ձգնում է արժանաւոր յաջորդ ընտրելու Լուսաւորչի սրբակիր գահի համար։

«Մինչդեռ ամենայն հայոց կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ հայ ազգի բոլոր խաւերը ջերմ մասնակցութիւն են ցոյց տուել, նոյնիսկ պայքար են մղել միմեանց դէմ այս կամ այն թեկնածուի օգտին, միայն հայ քահանայութիւնը լուռ հանդիսատեսի դեր է ստանձնել, չը նայելով որ իր ուսերի վրա է կրում եկեղեցու տնտեսութեան ամբողջ ծանրութիւնը, նրա բոլոր չարն ու բարին։ Սակայն նա այժմ պիտի արտայայտվի, պարտաւոր է արտայայտվել, իր ձայնը միացնել հայ ժողովրդի բոլոր ներկայացուցիչների ձայնի հետ և ասել, թէ ով կարող է և ձեռնհաս է արդարացնել եկեղեցու և նրա հօտի յոյսերն և իղձերը։

«Յայտնի է, որ տիրող օրէնքով ամեն մի թեմ ընտրում է երկու պատգամաւոր՝ հոգևորական և աշխարհական։ Աշխարհական պատգամաւորը համազգային ընտրողական ժողովում ներկայանում է որպէս թարգման աշխարհական դասի իղձերի, իսկ հոգևորական պատգամաւորը, որ առաջնորդն է կամ նրանից նշանակված ներկայացուցիչը, բնական է, որ պէտք է լինի թեմի հոգևորականների իղձերի թարգմանը։ Արդ, որպէսզի թեմակալ առաջնորդը համազգային ժողովում սոսկ իր կամքի և ցանկութեան արտայայտիչը չը լինի, անհրաժեշտ է, որ նա իր հետ տանի և իր ստորադրեալ հոգևորականների՝ քահանայական դասի իղձերն ու ցանկութիւնները։

«Հայութեան մէջ երկու նշանաւոր կենտրոնում՝ Կ. Պօլսում և Թիֆլիսում՝ հայ քահանայութիւնն իր ստուարութեամբ և պատրաստի ույժերով երկու պատկառելի դաս է կազմում։ Կ. Պօլսի քահանայութիւնը, շնորհիւ սահմանադրութեան, յանձին իր կրօնական ժողովի, միշտ արտայայտվում է կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ։ Այսօր՝ Թիֆլիսի քահանայական դասն էլ թէև ուշ, բայց պարտաւոր է լսելի անել իր ձայնը, որ կարող է և ազդեցիկ ու հուժկու լինել, երբ կը բղխի եկեղեցու ու ազգի շահերին նուիրված սրտերից։

«Ուստի առաջարկում եմ արտայայտվել, ցոյց տալ թէ ներկայումս ինչ վիճակի մէջ է հայ եկեղեցին, նրա հարազատ զաւակը՝ դպրոցը և այլ ենթակայ կուլտուրական ձեռնարկութիւններն ու հիմնարկութիւնները և թէ ով մեր բարձր հոգևորականութիւնից ձեռնհաս է այդ ամենը բարձրացնել, իրանց վայել դրութեան հասցնել և մեր բոլորի իղձերին բաւարար լուծում տալ»։

Ժողովը խորաստուզված ուշադրութեամբ լսեց հայր նախագահի խօսքը և առաջարկութիւնը և արժանի արձագանքը տուեց ի դէմս հետևեալ խօսողների—հ. հ. Թեմուրազեանի, Խուցեանի, Շէրմազանեանի, Սահակեանի (Թանդ. եկ.), Գրիգոր աւ. ք. Երզընկեանի, որոնք զգացված խօսքերով գնահատեցին եղած առաջարկութիւնը և պատիւ ու իրաւունք համարեցին նրանով զբաղվել ու արտայայտվել և իրանց ցանկութիւններն ու իղձերը յանձնել թեմիս կառավարչին, որ իր ցանկութիւնների հետ միասին ներկայացնի համազգային ժողովին։ Յովհ. աւ.-քահ. Մարտիրոսեանը յայտնեց, որ ինքը անպատրաստ է այս խնդրի մասին խօսելու, հեռացաւ ժողովից։ Հեռացաւ և Բ. մասի գործակալ Ղևոնդ քահ. Մամիկոնեանը։ Ոմանք էլ կարծիք յայտնեցին, թէ կաթողիկոսական հարցով զբաղվելը քահանայական դասի իրաւասութիւնից բարձր է։ Այս պատճառով հ. Նախագահը հարցը քուէարկեց, և ճնշող մեծամասնութեամբ որոշվեց զբաղվել կաթողիկոսական խնդրով՝ օրակարգի խնդիրների սպառվելուց յետոյ։

Ժողովի շարունակութիւնը, որ նշանակված էր ամսիս 20-ին, կիրակի, չը կայացաւ նոյն գանձարանի վարչութիւնից անկախ պատճառով և հազիւ թէ կայանայ մինչև կաթ. ընտրութեան վերջը։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ-ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՖՈՆԴ

Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Ներսիսեան դպրոցի ուսուցչական խմբից 84 րուբլի։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կենսական մթերքների սով է սպասվում

Ջիմբայ (Ամու-Դարիայի շրջ.), 10 նոյեմբ.

Ամեն բանի թանգութիւն է։ Ցորենի բաթմանը (1 պուդ 14 ֆ.) 4 ր. 80 կ., գարունը՝ 2 ր. 80 կ.; եգիպտացորենը՝ 3 ր. 10 կ., ոչխարի մսի ֆունտը $22\frac{1}{2}$ կ., ձուն 10 հատը 15 կ., կարագի պուդը 20 ր.։ Այս թանգութիւնը ոչ միայն Ջիմբայումն է, այլ ընդհանուր է գաւառիս համար, նաև Խիվայի խանութեան մէջ։ Եւ ցաւալին այն է, որ օր ըստ օրէ թանգանում է և սովի ուրուականը մօտենում է։

Այս տարի գաւառիս բերքը միջակ էր, իսկ աշնանային ցանքսերի նշանները լաւ բերք էին խոստանում, բայց այն էլ, դժբաղդաբար, ցուրտը տարաւ խփաւ։ Առևտուրը բառիս բուն իմաստով ընկաւ։

Ա. Տ.-Գ.

Տաւարի ժանտախտ

Խ ա ն ք ե ն դ, 15 նոյեմբերի

Լուր էր պտտվում մի քանի օրից ի վեր, որ շրջակայ գիւղօրայքում տաւարի ժանտախտ կայ։ Ժողովուրդը ժանտախտ հիւանդութեան անունը լսելիս սարսափահար էր լինում, որ ահա բժիշկ է գալու և «կարանտին» դնելով արգելելու է սայլով երթևեկութիւնը։ Եւ երկար չը քաշեց. երէկ տեղս եկաւ անասնաբոյժը և շուտով կարանտին է դնելու, ինչպէս լսում ենք։

Ժողովրդի յիշողութեան մէջ դեռ թարմ է մնացել 1902/3 թւականների տաւարի ժանտախտի հասցրած վնասները և անասնաբոյժների անկանոն վարվելը....

Abednages

Ցանդուգն գողութիւն

Նուխի, 22 նոյեմբերի

Ամսիս 20-ին մի քանի թուրքեր ծախում են իրանց ոչխարները Նուխում և ճանապարհվում են դէպի Զաքաթալա։ Ղարաբուլախ գիւղի մօտերքը հանդիպում են մի քանի աւազակների, որոնք կողոպտում են մօտ 6000 ր. յիշեալ մարդկանցից և հանրակառքից 120 ր.։ Ոստիկանութեանը լուր հասնելուն պէս՝ իսկոյն հետևում են աւազակներին, բայց չեն գտնում։ Նուխում գողութիւններ և թէ աւազակութիւններ յաճախ են կրկնվում։

Ս. Մնացականեան

Քահանայական հարցը Քութայիսում

Քութայիս, 18 նոյեմբերի

Այսօր, կիրակի, պատարագից յետոյ, կայացաւ Քութայիսի ծխականների ժողովը մի յոյժ կարևոր հարցի մասին։ 10 օր սրանից առաջ բանտարկվեց տեղիս միակ հովիւ գործակալ Աշոտ աւ.-ք. Տէր-Իսրայէլեանց, որը մեղադրվում է «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան պատկանելուն համար։ Նա բանտարկվում է երկրորդ անգամ. նախկին բանտարկութիւնից ազատ էր թողնված 3,000 ր. գրաւականով։ Դպրոցի հոգաբարձութիւնը, որ վաղուց գրագրութիւն էր սկսած Երուանդ քահ. Մանուկեանցի հետ, որը այժմ գտնվում է Թիֆլիսում, Քութայիսի երկրորդ քահանայի համար՝ հեռագրով դիմում է նրան և յայտնելով իրողութիւնը՝ խնդրում է, որ աճապարէ Քութայիս՝ կառավարելու առանց հովիւ մնացած ժողովուրդը։ Երկրորդ հեռագրով էլ նոյն հոգաբարձութիւնը, ի հարկէ՝ լիազօրված ծխականներից, դիմում է առաջնորդական տեղապահ Եփրեմ եպիսկոպոսին, խնդրելով որ սրբազանը բարեհաճէ Մանուկեանց քահանային հաստատել հովիւ Քութայիսի հայերի համար։

Անցնում է հինգ օր և ոչ մի պատասխան չէ ստացվում։ Վերջապէս վեցերորդ օրը պատասխան է ստացվում քահանայից, թէ նա կը գայ Քութայիս միայն այն դէպքում, եթէ հոգաբարձութիւնը կուղարկէ նրան առաջատուր աւանս 100 րուբլի։ Հոգաբարձութիւնը այդ չը կատարեց։ Ամբողջ տասն օր խափանվեց ժամերգութիւնը։

Ժողովը խիստ աղմկալի էր և տևեց շատ երկար։ Ժողովականները զայրացած Մանուկեանց քահանայի տգեղ վարմունքից՝ միանգամայն յայտնեցին, որ չեն ցանկանում, որ նա լինի իրանց հովիւ։ Երկար և աղմկալի հակաճառութիւններից յետոյ՝ վերջապէս, միաձայն վճռվեց, որ հրաւիրվի իբրև Քութայիսի հովիւ Սուրամի Յովսէփ քահանայ Առիւծեանը, որը նախօրօք տուել է իր համաձայնութիւնը, և արձանագրութիւն կազմելով՝ որոշվեց այդ իմաստով էլ դիմել թեմակալ առաջնորդի տեղապահին, որպէսզի յիշեալ քահանային հաստատէ իբրև Քութայիսի հայերի հովիւ։

Ապա հարց ծագեց Աշոտ քահանայի ընտանիքի ապրուստի համար։ Այստեղ էլ վճռվեց, որ Առիւծեան քահանան եկեղեցական եկամուտի կէսը յանձնէ այդ ընտանիքին մի տարի ժամանակով։

Ս. Նազարեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ*)

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 23 նոյեմբերի

Նիստը վերսկսելուց յետոյ խօսքը տրվում է Միլիւկովին։

Գեգեչկօրին յայտնում է, որ Միլիւկովը զիջանում է նրան իր հերթը։ Աղմուկ։ Նախագահողը բացատրում է, որ խօսքից զրկված Գեգեչկօրին չէ կարելի խօսելու իրաւունք տալ։ Գեգեչկօրին խօսք առնելով նակազի խախտման մասին կրկնում է ամբիօնից, որ իւրաքանչիւր անդամ իրաւունք ունի զիջել իր խօսքը ուրիշին։

Չխէիձէն, մատնացոյց անելով նախագահի օգնական իշխան Վօլկօնսկիի նակազի վերաբերմամբ արած բացատրութեան վրա, առարկում է Կապուստինի թոյլ տուած նակազի խախտման դէմ։

Համարեա չընդհատվող աղմուկի մէջ խօսք է առնում ըստ օրակարգի Պուրիշկէվիչը, որ յայտնում է, որ վերջին ժամանակները ամբիօնը դարձել է մի տեղ, որի օգնութեամբ սօցիալ-դեմօկրատները ձգտում են խափանել Դումայի նիստերը և բռնութիւններ գործ դնել մեծամասնութեան վրա։ Փակ նիստում ընդունված սօցիալ-դեմօկրատական հարցապնդումը կամենում են յայտարարել դռնբաց։

Նախագահողը նորից խօսք է տալիս Միլիւկովին։ Ձախակողմից բողոքներ, ձայներ. «Խօսքը պատկանում է Գեգեչկօրիին։ Կարդացէք նակազը»։ Ընդհանուր աղմուկի մէջ, ձախակողմի հաւանութիւնների ունենալով և աջակողմի բողոքները լսելով Գեգեչկօրին ամբիօն է բարձրանում։ Աջակողմից աղաղակներ՝ «Դուրս»։ Նախագահողն առաջարկում է Գեգեչկօրիին թողնել ամբիօնը։ Ձախակողմից աղաղակներ՝ «Ուրիշին չենք թոյլ տայ խօսել»։ «Բռնութիւն»։ Ձախակողմեանների հաւանութիւնների և ձայների ժամանակ՝ «Մի՛ իջնէք ամբիօնից», Գեգեչկօրին մնում է ամբիօնի վրա։ Նախագահողը նորից առաջարկում է Գեգեչկօրիին իջնել ամբիօնից։ (Ընդհանուր աղաղակ, աղաղակներ աջակողմից)։ Նախագահողը յայտարարում է.... Գեգեչկօրին, ընդմիջելով նախագահողին՝ «Օրէնքը օրէնք է»։ Աղմուկ աջակողմից. Նախագահողի զանգահարութիւնը։ Ձայներ ձախակողմից նախագահողի հասցէին՝ «Դուք չը գիտէք, խախտում էք օրէնքը»։ Նախագահողը, համեմատական հանգստութիւնը վերականգնելուց յետոյ, առաջարկում է. «Նախագահի կարգադրութեանը չենթարկվելու պատճառով՝ հեռացնել Գեգեչկօրիին այսօրվայ նիստից (ծափահարութիւններ աջակողմից, ձայներ՝ «քիչ է»։ Ձայներ ձախակողմից՝ «մի հեռանաք ամբիօնից»)։ Գեգեչկօրիին թոյլ է տրվում բացատրութիւն տալ։

Գեգեչկօրին յայտնում է, որ իսկապէս ասած բացատրութիւնը ինքն չը պէտք է տայ, այլ նա, ով առաջարկում է հեռացնել նրան, որովհետև ապացուցված է, և դրա հետ համաձայն են բոլորը, որոնք ծանօթ են նակազի հետ, որ ինքն խօսելու անխախտելի իրաւունք ունի։

Շուլգին 2-րդը տեղից. «Դա կովկասեան յանդգնութիւն է»։

Չխէիձէն տեղից. «Լիրբ, ապիկար»։

Ընդհանուր աղմուկի մէջ Տիմօշկինը տրորած թուղթ է գցում Չխէիձէի ուղղութեամբ։ Նախագահողը առաջարկում է հեռացնել Տիմօշկինին (ծափահարութիւններ, աղմուկ)։

Գեգեչկօրին շարունակելով պնդում է, որ նակազի տեսակէտից նրա իրաւունքը անվիճելի է, և յայտարարում է, որ այսօրվայ նիստի մէջ մի շարք օրինախախտութիւններ եղան։ Հռետորը պնդում է, որ նա իրաւունք ունէր պահանջել, որ իրան խօսք տրվի, իսկ նախագահողը, մերժելով խօսք տալ, բռնութիւն գործ դրեց պատգամաւորի անձնաւորութեան վրա (ծափահարութիւններ ձախակողմից, աղմուկ աջակողմից)։ Հռետորը կարծում է, որ նախագահողը ղեկավարվում էր ոչ թէ նակազի ցուցմունքներով, այլ աջակողմի աղաղակներով, և դրանով ստորացրեց իր արժանաւորութիւնը մինչև աջակողմեանների մակերևոյթ։ Իսկ եթէ ինքն հեռացվի նիստից, այն ժամանակ մեծամասնութիւնը մասն կունենայ այն ամօթի մէջ, որով ծածկեց նախագահական աթոռը նախագահողը՝ ժողովը կառավարելու իր անկարողութեամբ։ 161 ձայնի մեծամասնութեամբ 106-ի դէմ Գեգեչկօրին հեռացվում է այսօրվայ նիստից։

Տիմօշկինը խոստովանվում է, որ անկօրէկտ վարվեց, թուղթ գցելով Չխէիձէի վրա, բայց այդ բանն արեց հոգեկան զայրոյթից, երբ վրացի Չխէիձէն դիմում էր ռուս Շուլգինին վիրաւորական խօսքերով։ Որպէս ռուս մարդ, նա չէր ցանկանում տանել վիրաւորանքը մի օտարի կողմից, սակայն խոստովանում է իր սխալը։ Նախագահողը, ի նկատի ունենալով Տիմօշկինի յայտարարութիւնը, հնարաւոր է համարում առաջարկելու հեռացնել նրան մէկ նիստից։ Առաջարկութիւնն ընդունվում է։

Խօսքը տրվում է Գէլէպօվսկիին։ Բացագանչութիւններ ձախակողմից. «Կորիր, չենք թոյլ տայ խօսել»։ Անընդհատ թրխկոց գրակալների՝ սօցիալ-դեմօկրատների տեղերի վրա։ Հռետորն աշխատում է աւելի ևս բարձր ձայնով խլացնել բացագանչութիւնները, բայց աղմուկը խլացնում է նրա ձայնը։

Նախագահողը թողնում է նախագահական բազկաթոռը։

Նիստը վերսկսելուց յետոյ նախագահողը, յայտարարելով որ Չխէիձէն և Ջափարօվ 2-դը բոլոր ժամանակ իրանց աղաղակներով և գրակալների չխչխկոցով խանգա-

*) Տես «Մշակ» № 260.

բում էին ամենքին, ուշադրութիւն չը դարձնելով նախագահողի նախազգուշացումների և պանգամորութեան վրա, առաջարկում է նրանցից իւրաքանչիւրին հեռացնել 5 նիստից։ Աջմուկ ձախակողմից, ծափահարութիւններ աջակողմից և կենտրոնում։

Չխէիձէ, խօսելու իրաւունք ստանալով անձնական բացատրութեան համար, ասում է, որ իր այդպէս վարվելու դրդիչ պատճառը ընկեր Գէգէչկորիի իրաւունքների պաշտպանութիւնն էր, որին անարդարութեամբ զրկեցին խօսելու իրաւունքից։ Ապա Չխէիձէն աշխատում է Գէգէչկորիիս խօսելու իրաւունքից զրկելը կապել երկրորդ Դումայի սօց.-դեմօկրատիկան ֆրակցիայի հարցապնդման հետ, որը քննվում էր դոնփակ։

Նախագահողը յաճախակի ընդմիջում է հռետորին, առաջարկելով չը շօշափել այս հարցը և, վերջապէս, զրկում է նրան խօսելու իրաւունքից։

Չխէիձէն երկար ժամանակ չէ իջնում ամբիոնից, վիճելով նախագահողի հետ, ապա, յայտնելով որ բողոքում է նոր բռնութեան դէմ, հեռանում է ամբիոնից։

Նախագահողը Չխէիձէի յամառ անհնազանդութեան համար իր կարգադրութիւններին՝ առաջարկում է պատժի չափը բարձրացնել մինչև 7 նիստ։

Չխէիձէն վերադառնում է ամբիոնը։ Աղաղակ։ Ձախակողմից աղաղակներ՝ «Խնդրում ենք խօսք տալ Չխէիձէին բացատրութիւնների համար»։

Չխէիձէն ձախակողմի աղմուկի և աջակողմի բացագանչութիւնների ժամանակ հեռանում է ամբիոնից, յայտարարելով որ Դումայում ակներև ճշմարտութիւն չէ կարելի ասել։

Խօսքը տրվում է Զախարօվին՝ բացատրութիւնների համար։

Զախարօվը յայտարարում է, որ բռնութիւնները գործադրելու րօպէներում Դումայի փոքրամասնութիւնը բողոքի այլ ձև չունի, բացի այսօրվայ գործադրված միջոցից (բացագանչութիւններ ձախակողմից՝ «Ուղիղ է». ծափ.)։ Նախագահողը ուզում է ինչ-որ ասել, բայց նրա ձայնը չէ լսվում։ Աջակողմում և կենտրոնում լսվում են զանազան բացագանչութիւններ։ Ընդհանուր աղմուկ։ Ձախակողմի ծափահարութիւնների ուղեկցութեամբ նախագահողի տեղը բռնում է իշխան Վոլկոնսկին։ Դահլիճում լռութիւն է տիրում։

Զախարօվ 2-րդին հեռացնելու առաջարկութիւնը ընդունվում է ակներև մեծամասնութեամբ։

Խօսքը տրվում է Գէլօաօվսկիին։

Կուզնեցօվը իր տեղից. «Խօսելը պատկանում է Գէգէչկորիին»։

Նախագահողը կարգի է հրաւիրում Կուզնեցօվին։ Կուզնեցօվը կրկնում է իր բացագանչութիւնը։ Նախագահողն առաջարկում է հեռացնել Կուզնեցօվին այսօրվայ նիստից։ Կուզնեցօվը, խօսք ստանալով անձնական բացատրութիւնների համար, մատնացոյց է անում, որ բողոքի այն եղանակը, որին ստիպված եղան դիմել այսօր սօցիալ-դեմօկրատները, միակն է։ Ապա Կուզնեցօվը վերադառնում է սօց.-դեմօկրատիկան ֆրակցիայի վերաբերեալ հարցապնդումին, որը վճռվեց պահնորդական բաժանմունքի պրօվօկացիօնական գործողութիւններից։ Նախագահողը յայտարարում է, որ, ի նկատի ունենալով որ Կուզնեցօվը յամառութեամբ չէ ցանկանում ենթարկվել նախագահողի կարգադրութիւններին, նա հարկադրված է բարձրացնել պատժի չափը մինչև տասը նիստ։ Կուզնեցօվը, շարունակելով բացատրութիւնները, նորից վերադառնում է 2-րդ Դումայի սօցիալ-դեմօկրատիկան ֆրակցիայի վերաբերեալ հարցապնդումին։ Նախագահողը, մի քանի անգամ ընդհատելուց յետոյ հռետորին, խնդրում է նրան չը շօշափել այդ հարցը, ապա առաջարկում է հեռացնել Կուզնէցօվին 15 նիստից։ Կուզնէցօվը շարունակում է իր բացատրութիւնները։ Ձայներ կենտրոնում և աջակողմում՝ «Բաւական է. դադարեցրէք ձեր ճառը. խնայեցէք»։ Կուզնէցօվը յայտարարում է, որ նա կը շարունակի իր ճառը մինչև որ կը հասնի նիստը փակելու ժամանակը, որպէսզի հնարաւորութիւն չը տայ մի այլ հռետորի՝ խօսելու, որովհետև արդարութեամբ և իրաւունքով խօսքը այսօրվայ նիստում պատկանում է սօցիալ-դեմօկրատներին։ 11 ժամ, 30 րօպէին նախագահողը յայտնում է, որ ինքն անզօր է կանգնեցնել Կուզնէցօվին, որը ըստ նակազի կարող է խօսել մի ժամ և հաղորդում է, որ գրաւոր առաջարկութիւն է ստացվել շարունակելու նիստը մինչև խնդրի աւարտումը։ Կուզնէցօվը ընդհանուր աղմուկի մէջ աւարտում է իր ճառը։

Կուզնէցօվին 15 նիստից հեռացնելու առաջարկութիւնը ընդունվում է 150 ձայնի մեծամասնութեամբ 61-ի դէմ։

Հետևեալ նիստը լինելու է ուրբաթ օր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Նոյեմբերի 23-ին քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանի նախագահութեամբ կայացաւ քաղաքային վարչութեան և համալսարանական մասնաժողովի միացեալ նիստը։ Ուրօչվեց Պետերբուրգում ճշգրիտ տեղեկու-

խաւոր հիմունքներ պէտք է ներկայացնել մինիստրների խորհրդին, երբ Կովկասում համալսարան բանալու նախագիծը յանձնվի նրա քննութեանը. հարկաւորութիւն կայ արդեօք պատգամաւորութիւն ուղարկել Պետերբուրգ և ինչ նիւթեր պէտք է ներկայացնել, նաև ինչպիսի՝ քայլեր անվելու են հարցի շուտափոյթ լուծման համար։ Ընդ սմին վճռվեց իշխ. Գ. Թումանեանի հեղինակութիւնը Թիֆլիսում համալսարան բանալու մասին ուղարկել Պետական Դումայի և Խորհրդի անդամներին և բոլոր մինիստրներին։ Երէկ, համալսարանի խնդրի առիթով, Ալ. Խատիսեան և Թումանեան ներկայացան Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վասացիին։

✦ Յովհաննէս Մանթաշեան 300 ր. է նուիրել Թիֆլիսի կոյրերին խնամող ընկերութեանը։

✦ Կովկասի Հ. Հրատարակչական Ընկ. մի գրութեամբ դիմել է Պետերբուրգի հայոց եկեղեցիների խորհրդին՝ ներկայացնելով չորսամեայ ծխական դպրոցների գրադարանի մանկական գրքերի հրատարակութեան համար մի նախահաշիւ։ Այդ հաշւից երևում է, որ հարկաւոր է առնուազն 225 անուն գիրք՝ այն է II տարվայ համար 50, III տ. համար 75, IV տ. համար 100 անուն գիրք։ Այսպիսի մի հրատարակութեան ամբողջ ծախքը լինելու է մօտաւորապէս 25,000 րուբլի։ Ամբողջ ձեռնարկութիւնը կարելի է գլուխ բերել 5 տարվայ ընթացքում, ծախսելով իւրաքանչիւր տարի 5000 րուբլի։

✦ Պետերբուրգից հեռագրում են, որ Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսի զեկուցման համաձայն՝ սինօդը վեբացրեց քահանայութեան ընտրողական սկզբունքը։

✦ Թիֆլիսեցի Յովհ. Մանուէլեանը խոստացել է ամեն ամիս 10 րուբլի նպաստ տալ Թիֆլիսի ապագայ համալսարանի համար։

✦ Այսօր, երեկոյեան ժամը 8-ին, Հասարակական կլուբում (Բօրսայի դահլիճ) տեղի կունենայ պրոֆ Լ. Կ. Տարասէվիչի ռեֆերատը՝ «Ճշմարիտ գիտութիւն», (?) վերաբերեալ գեղարուեստական գրականութեան և արուեստի նորագոյն հոսանքներին։ Զրոյցից յետոյ տեղի կունենայ գրական-երաժշտական մաս՝ Զ. Սիգորովայի, Ս. Բուլէնկոյի և Լ. Տարասէվիչի մասնակցութեամբ։

✦ Վերին Աղդանի հայոց դպրոցի աւագ ուսուցիչ Արշակ Մելիքեանը ժողովարարութիւն է արել յօգուտ դպրոցական-ուսուցչական ֆոնդի և հաւաքել է 25 րուբլի։

✦ Թիֆլիս է եկել աւստրիական ճանապարհորդ Լակկօնը, որ Կախէտիայի վրայով անցնելու է Գանձակ և յետոյ Ռուսաստան։ Լակկօնը ոտով ճանապարհորդելու է ամբողջ աշխարհը առանց դրամի։ Նա արդէն անցել է Արեւմտեան Եւրոպան, Աֆրիկան և Պարսկաստանի վրայով եկել է Կովկաս։ Լակկօնը իր ճանապարհորդութեան մասին հրատարակելու է ընդարձակ գրուածք։

✦ Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտ. Ընկերութեան խորհուրդը ընդհանուր ժողովին որոշել է առաջարկել Մ. Վերմիշեանին և Բցխիլաձէին իբրև արժանաւոր թեկնածուներ Ընկերութեան քարտուղարի պաշտօնի համար։

✦ Մեղուաբուծութեան կովկասեան ընկերութիւնը խնդրամատոյց է եղել իշխանութեանը՝ թոյլ տալ կազմելու Թիֆլիսում մեղուաբուծութեան առարկաների ու մըթերքների վաճառք դեկտ. 20—31-ը։

ՏԵՂԵԿ. ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

✦ Վրաստանի էկզարխը միջնորդել է սինօդի առաջ, որպէսզի Կովկասի դպրոցական հաստատութիւններում Վրաստանի լուսաւորիչ ս. Նունէի տօնի օրը դասերը դադարեցնեն։ Սինօդը այս հարցը պիտի ներկայացնէ նաև մինիստրների խորհրդի հայեցողութեանը։

✦ Խաշուրի գիւղում (Փոքր Կախեթ) բացվել է մանր վարկի ընկերութիւն, որին իբրև դրամագլուխ պետական բանկից բաց է թողնված 2000 ր. երկար ժամանակով։ Իբրև կարճ-ժամանակեայ վարկ ընկերութիւնը կարող է կրկին 8000 ր. վերցնել պետական բանկից։

✦ Կովկասի Փոխարքան թոյլ է տուել կովկասեան վրաց բեմերի վրա խաղալ վրացերէն լեզուով հետևեալ պիէսները. 1) «Անպատճառ դէպք», վօդէվիլ 1 գործ., հեղ. Մ. Մաջուրովի և 2) «Բասադաղի մօտ» պիէս 1 գործ., հեղ. Տ. Բամբիշվիլիի։

✦ Պրոֆ. Ա. Խախանովը ներկայիս կազմում է 19-րդ դարի վրաց գրողների պատմութիւնը, որի համար պահանջվող բոլոր անհրաժեշտ գրքերը պրօֆեսորին մատակարարում է Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութիւնը։

✦ Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկերութեան գլխաւոր վարչութիւնը հաւանութիւն տուեց Վրաստանի Պատմա-Ազգագրականութեան Ընկերութեան այն առաջարկութեանը, որով Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան գրադարանը և Վրաց մուզէումը պիտի փոխադրվեն վրաց գիմնազիայի շինութեան մէջ։ Գլխաւոր վարչութիւնը նոյն այդ նիստում հաստատեց Զուբալովի անուան թաշկինների հաշիւը։

✦ Վրաց յայտնի անտեսագէտ-հրապարակախօս Նոյէ Ժօրդանիա գրել է մի նոր աշխատասիրութիւն, որը կրում է «Վրաստանը 19-րդ դարում» խորագիրը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ. ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

I

Արտիստական Թատրոնում

Հինգշաբթի, նոյեմբերի 25-ին, Հայոց Դրամատիկական խումբը խաղաց յայտնի դրամատուրգ Հաուպտմանի «Խորտակված զանգը» դրաման 5 գործողութեամբ։

Խումբը այդ պիէսը խաղում էր յանպատրաստից, էքսպրօմտով, ուստի և մենք, ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, մանաւանդ և այն, որ Հայնրիխի գլխաւոր դերակատար Աբէլեանը յանկարծակի հիւանդացել էր և հրաժարվել խաղալուց, սկզբում կարծում էինք, թէ «Խորտակված զանգը», որպէս պիէս, արդէն խորտակված էլ կը մնայ այդ օրը հայ բեմի համար։ Սակայն, բարեբաղդաբար, մեր նախապաշարմունքը որոշ չափով փարատվեց, երբ դերակատարներից մի քանիսը կարողացան պատուով դուրս գալ դժուարին կացութիւնից։ Հարկաւ, չենք կարող չարձանագրել և այն, որ դերակատարներից ոմանք փառաւոր կերպով տապալում էին իրանց դերերը։

Ըէժիսսօրութեան բացակայութիւնը (բատ երևոյթին, ըէժիսսօրի հիւանդութեան պատճառով), դերերի փոխադարձ կապակցութեան անհամաչափութիւնը երբեմն զգալի կերպով նպաստում էր անսամբլի թուլացման, բայց այդ բոլորը ոչ այն օրվայ հանդիսատեսների մեծամասնութեան, այլ Հաուպտմանի տեսակէտից. նա անշուշտ դժգոհ մնաց այդ օրվայ ներկայացումից։

Չը պէտք է մոռանալ, որ Հաուպտմանի «Խորտակված զանգը» իր մէջ խոշոր սկզբունքներ է պարունակում սօցիօլօգիական տեսակէտից, որոնք ամփոփված են գեղարուեստական ֆանտազիայի խորունկ ծալքերի մէջ, թէև մենք անձամբ շատ հեռու ենք այդ սկզբունքները պաշտպանելուց։ Ուստի և «Խորտակված զանգը» խաղալիս, անհրաժեշտ է խորասուզվել հէնց այդ զանգի շուրջը կուտակված սկզբունքների մէջ, այնպէս պիէսը խոշոր չափով կը կորցնի իր գեղարուեստական արժէքը բեմի վրա։

Չենք կարող չասել այնուամենայնիւ, որ այդ օրը դերակատարներից ամենապատրաստվածը օր. Ադամեան էր. սկզբից մինչև վերջը գրեթէ համաչափ խաղով նա կարողացաւ ամբողջացնել Ռաուտէնդլէյնին։ Ինչ վերաբերում է յանպատրաստից (կարծեմ, չեմ սխալվում) խաղացող Շահխաթունուն՝ Հայնրիխի դերում, տիկ. Զաբէլին՝ Վիտտիխէնի և Աւետեանին՝ անտառային ոգու, սրանց խաղի արժանիքը պէտք է ընդունենք որոշ նուազականներով։

Միւսների մասին չենք կարող առանձին ոչինչ ասել և առհասարակ ծանրանալ ընդհանուր խաղի վրա, քանի որ այդ պիէսը տրվել է առանձին պայմաններում։

Սուր.

II

Սունդուկեանի «Կտակ» պիէսը

Մենք հաղորդել էինք, որ Գաբրիէլ Սունդուկեանը գրում է մի նոր պիէս «Կտակ» անունով։

Այժմ կարող ենք հաղորդել, որ պիէսը վերջնականապէս աւարտված և խմբագրված է։

Պիէսի բովանդակութիւնը բարեգործական կտակի շուրջ պտտվող անցքերի մասին է։

Հեղինակը իր այս նոր աշխատութիւնը նուիրում է Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութեանը, նրա յոբելեանի առիթով. Գ. Սունդուկեանը լինելով այդ Ընկերութեան հաստատութեան առաջին աջակցողներից մէկը՝ նուիրում է Ընկերութեանն իր ներկայ սաեղծագործութեան գրական արդիւնքը։

Պիէսը պատրաստ է բեմ դնելու համար։

Ա. Ք.

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Նոր-Բայազէտ, 11 նոյեմբերի

Հոկտեմբերի 30-ին, հայոց ծխ. դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ գրական-երաժշտական երեկոյթ՝ յօգուտ նոյն դպրոցի չքաւոր աշակերտների։ Հանդէսը բաղկացած էր 5 բաժիններից։ Ծրագիրը ճոխ էր. դրված էին խմբական երգեր (օրինակ՝ «Իմ չինարի եարը», «Բայաթի-Շիրազ», «Շէնի ճիբի մէ», «Գիւլում» և այլն), մենախօսութիւններ (Борисъ Годуновъ-ի մօնօլօգը, „Разбитая жизнь“ ֆանտազիան) և այլ պատշաճ բանախօսութիւններ։ Երկրորդ բաժնում դրված էր «Էս էլ քի մօդիքլութին» վօդէվիլը 1 գործ., որի մէջ մեծ տաղանդ ցոյց տուեց ուսեալ ուսուցչուհի բանի դասատու Պետրոսեանը։ Երրորդ և չորրորդ բաժնում ծրագրված էին կենդանի պատկերներ, բայց դժբաղդաբար ցոյց չը տրվեցին՝ վարագոյրի փչանալու պատճառով։ Երեկոյթը կազմակերպողները գլացել էին մի քանի րուբլի տալ և մի վարպետ բերել, թէ վարագոյրը սարքելու և թէ միւս բաները ուղղելու, ուստի վերջին բաժինները մնացին կիսատ-թերատ։

Առիթից օգտվելով աւելացնեմ և այն, որ մի ամիս առաջ էլ (հոկտ. 1-ին) դարձեալ նոյն դպրոցում տրվեց երաժշտական երեկոյ (թառի վրա) նախաձեռնութեամբ դպրոցի մի նոր ուսուցչի, յատկապէս իր օգտին։ Տոմսակներ քիչ էին ծախվել և ժողովուրդը սակաւ համակրանքով վերաբերվեց այդ երեկոյթին, ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ մի նոր ուսուցիչ, երբ դեռ մի քանի օր էր ոտք դրել մեր դպրոցի շեմքը, յանկարծ երաժշտական երեկոյթ է սարքում իր օգտին։ Մինչդեռ դպրոցը և նրա աշակերտութիւնը տառապում է չքաւորութիւնից։ Դա, ի հարկէ, լաւ նշան չէ, երբ ուսուցիչը դպրոցի նիւթական թողած՝ նախ իր օգտի համար է հոգ տանում, մինչդեռ ժողովուրդն էլ այնքան հարուստ ու բաղդաւոր չէ, որ մի ամսում երկու անգամ երեկոյթ յաճախի, այն էլ առաջինը յատկապէս ուսուցչի օգտին սարքված։ Ասենք և այն, որ մեր ժողովուրդը այդպիսի դէպքերում շատ բծախնդիր է. նա գիտէ, թէ իր լուման ուր է գնում— ընդհանուրի թէ մասնաւորի օգտին։ Եւ դա մի շատ խելացի վերաբերմունք է մեր ժողովրդի կողմից, չը նայած որ նա՝ այդ ժողովուրդը կոպէկ-կոպէկ է տալիս, մինչև օգտին էլ որ լինի նրա տուածը։

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 17 նոյեմբերի

Հաւլաբարի Էջմիածնեցոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը պատիւ ունի իր խորին շնորհակալութիւնը յայտնելու Թիֆլիսի I կարգի վաճառական Սարգիս Սողոմոնեան Յաւրութիւնեանին, որը ի յիշատակ իր հանգուցեալ եղբայր Աստուածատուր Յարութիւնեանի երկու հազար (2,000) րուբլի նուիրեց մեր խնամքին յանձնված դպրոցին։

Գումարը, ըստ նուիրաբերողի ցանկութեան, մնալու է անձեռնմխելի, իսկ տոկոսիքով հոգացվելու է դպրոցիս աղքատ աշակերտուհիների ուսման վարձը։

Հոգաբարձուներ՝ Վ. Ղարիբեան, Մ. Մկրտումեան, Ց. Ապրեսեան, Ս. Մելիք Փարսադանեան։

Մոսկվա, 17 նոյեմբերի

Մոսկվայում կազմված է «Պանթէոն» անունով մի հրատարակչական ընկերութիւն, որի նպատակն է տալ հայ ընթերցողին գրքերի մի շարք եւրոպական և ռուս յայտնի հեղինակների լաւագոյն գործերից։

Աչքի առաջ ունենալով, որ շուտով լրանում է Լերմօնտովի ծննդեան 100-ամեակը, ընկերութիւնը որոշել է հրատարակել ռուս մեծ բանաստեղծի երկերի երկհատոր ժողովածուն, որ պարունակելու է բանաստեղծի չափական և արձակ գրուածքները։

Արդ, կամենալով վաղօրօք ձեռք բերել յիշեալ հեղինակի գրուածքների հայերէն թարգմանութիւնները (տպագրված կամ անտիպ), դիմում ենք բոլոր հայ հեղինակներին, որոնք երբեւիցէ թարգմանել են Լերմօնտովից, խոնարհաբար խնդրելով ուղարկել մեզ իրանց այդ աշխատութիւնները յիշեալ ժողովածուի համար։

Ընդունված նիւթերը կը վարձատրվեն։

«Պանթէոնի» խմբագրութիւն

Ձեռագիր և տպագրված թարգմանութիւնները պէտք է ուղարկվեն հետևեալ հասցէով. 1) Москва, Оружейный пер. д. Ганшина, кв. № 15, Павлу Макинціанъ. 2) Москва, Мал. Козихинскій пер. д. № 10, кв. № 2, Вагану Теріанъ.

Պատասխան մը Շառայլի մարտահրաւէրին

Կ. Պոլիս, 24 հոկտեմբեր

«Մշակի» Պոլսոյ թղթակից Շառայլ նոյն թերթին № 214-ի մէջ մարտահրաւէր կուղղէ ուրիշներու հետ՝ ինձ ևս «ճակատ առ ճակատ գալու» և հերքելու իր՝ «Մշակի» № 186-ի (օգ. 27) մէջ թխած անուանարկիչ ակնարկութիւնները իմ մասին։

Այսու կը հրաւիրեմ Շառայլը, որ հրապարակ թափէ իր «փաստաթուղթերը», կամ հաստատելու իմ անհատական ու ընտանեկան կեանքիս նկատմամբ իր բրած ակնարկութիւնները և կամ հրապարակով խոստովանելու իր մոլորիլը և ետ առնելու իր զրպարտութիւնները։

Իրեն դիւրութիւն տուած ըլլալու համար կը թելադրեմ որ ձեռք բերէ և հրապարակէ նաև հետևեալ վաւերագրերը.

ա) Էջմիածնի սինոդի 1907 փետր. 23 և համար 397 պաշտօնագիրը, ուղղուած Պոլսոյ պատրիարքարանին, որով կը հաղորդուի սինոդի 1907 փետր. 16-ի որոշումը Մաշտոց վարդապետի նկատմամբ. «Իսպառ արձակելով զնա ի հոգևոր կոչմանէ, ըստ խնդրանաց իւրոց և ըստ մակագրութեան վեհ. հայրապետի» (Խրիմեան)։

բ) Պոլսոյ կրօնական ժողովի 1907 յուլիս 6 և համար 449 պաշտօնագիրը, ստորագրուած Օրմանեան պատրիարքէն և ուղղուած Ամերիկայի առաջնորդարանին, որով կը հաղորդուի նոյն կրօնական ժողովի 1907 յունիս 12-ի որոշումը, թէ՝ Լուսաբեր Պետրոսեան ազատ կին մըն է, որու հետ որ ցանկայ՝ կրնայ ամուսնանալ։

գ) Ամերիկայի Լին քաղաքի (Բոստոնի մօտ) քաղաքապետարանի դոսիէներուն մէջ գտնել տալ 1907 օգոստ. 23 (ն. տ.) թուակիր և համար 780 ամուսնական վկայագիրը, ստորագրուած Բոստոնի հայ եկեղեցիի հովիւ Սարգիս քահանայ Թաշճեանէն և կնքուած քաղաքապետարանի կնիքով, յայտարարող թէ՝ յիշեալ Լուսաբեր Պետրոսեան և Ներսէս Փափազեան (նախկին Մաշտոց վարդապետ) օրինաւորապէս ամուսնացած են, հայ եկեղեցիի և ամերիկեան պետական օրէնքներուն համաձայն։

Շառայլ կրնայ օգտուիլ նաև Պոլսոյ ազգ. քաղաքական ժողովի 1911 հոկտ. 21-ի նիստի արձանագրութիւնէն և անոր յարակից դոսիէէն, որոնց մէջ այդ խնդիրները քննուած և վճիռը տրուած է։

Այնուհետև, պ. Շառայլ խօսքը ձերն է, եթէ տակաւին ունիք ըսելիք։ Դիմակնիդ շատ թանձր չէ. բայց Թիւրքիայի օրէնքով Պոլսոյ մէջ «Շառայլ» անունով մէկը չկայ՝ որ դատարանին մեղադրական աթոռին վրայ իր արժանի վճիռը ընդունի։

Խմբագիր «Ազատամարտի»՝ Ներսէս Փափազեան (նախկին Մաշտոց վարդապետ)

Աստրախան, 8 նոյեմբերի

Սյս տարվայ «Մշակի» № 230-ում «Անտարբերութեան մատնված աշակերտական թոշակներ» վերնագրով յօդուածի մէջ Գէորգ ք. Մկրտումեանը, քննադատութեան ենթարկելով Աստրախանի Հայ Աղքատաց Հոգաբարձութեան գործունէութիւնը, մեղադրում է նրան իր տրամադրութեան տակ եղած կտակների իմաստը ճշդութեամբ չը կատարելու մէջ և, իբրև օրինակ, մատնացոյց է անում հանգուցեալ Ց. Մուրադխանեանի կտակը։

Գէորգ քահանայի յօդուածի մէջ, յիշեալ կտակի վերաբերմամբ, երկու խոշոր սխալ սպրդված լինելով, հոգաբարձութիւնս պարտք է համարում ուղղել այդ սխալները. յօդուածի մէջ ասված է, որ Ց. Մուրադխանեանը պարտաւորացրել է հոգաբարձութեանս ստիպենդիանտներ պահել պետական դպրոցներում, այն ինչ հոգաբարձութիւնը պահում է մասնաւոր դպրոցներում և աշխատութիւն չէ գործ դնում՝ ընդունելու ստիպենդիանտներ ընդունակ աղքատ երեխաներից, որոնք դեռ ևս դուրս են մնացած միջնակարգ դպրոցներից. իսկ Ց. Մուրադխանեանի կտակի մէջ ասված է. «Պահել միջնակարգ դպրոցներում սովորող աստրախանցի աղքատ, հայ, տղայ երեխաներից»։ Սրանից երևում է, որ Մուրադխանեանի անուան ստիպենդիանտները պէտք է ընտրվեն նախ՝ արդէն միջնակարգ դպրոցներում սովորողներից և երկրորդ՝ ընդհանրապէս միջնակարգ և ոչ միայն պետական դպրոցներում սովորողներից։

Բայց և այնպէս՝ երբ հոգաբարձութեանս առաջ եղել են ընդունակ երեխաներ, միջնակարգ դպրոցներում չը սովորողներից, նա առաջարկել է այսպիսիների ծնողներին՝ տեղաւորել իրանց երեխաներին քաղաքի միջնակարգ դպրոցներից մէկում, խոստանալով ընդունել նրանց Ց. Մուրադխանեանի ստիպենդիանտների շարքը, որը և իսկապէս կատարել է։

Նախագահ Աստր. Հայ Աղքատաց Հոգաբարձութեան՝ Կար. Սօբոլեան

ԿՈՉ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ց. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ 30-ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մամուլի էջերում վերջերս մեծ ուրախութեամբ կարդացինք այն առաջարկը, որով հրապարակի վրա է դրվում՝ տօնելու բանաստեղծ Ց. Յովհաննիսեանի գրական գործունէութեան 30-ամեայ յոբելեանը։

Մենք՝ սիրելի բանաստեղծի նախկին աշակերտներս՝ անհուն երախտագիտութեամբ լցված դէպի մեր յարգելի ուսուցիչը՝ այս երկտողով գալիս ենք մեր սրտաբուղխ խօսքն ասելու, յիշեցնելով ամենքին որ բանաստեղծ Ց. Յովհաննիսեանի քնարը զգայուն, անկեղծ և գեղեցիկ ելևէջներով 30 տարի շարունակ հնչել է մեր ականջին թովիչ ներդաշնակութեամբ։

Հիւսյոյս ենք, որ հասարակութեան գլխավոր ու բանիմաց տարրերը չեն յապաղի արժանաւոր տալու հայ գրական փշոտ անդաստանի մեծ վաստակաւորի պատւին կատարվելիք յոբելեանին։

Համոզված ենք, որ մամուլն իր կարող ձայնով հրապարակ կիջնի՝ խրախուսելու այդ ըղձալի յոբելեանը և իր էջերը լայն բաց կանի մեծ բանաստեղծի յոբելեանի առիթով տրվող կոչերին ու արձագանքներին։

Չենք կասկածում նաև, որ Գէօրգեան ճեմարանն առանձին դեր կը խաղայ անշուշտ յոբելեանական գործում՝ ի նկատի ունենալով հէնց այն հանգամանքը, որ Ց. Յովհաննիսեանը՝ իր տասնեակ տարիների ուսուցչական գործունէութեամբ՝ կապված է եղել այդ հիմնարկութեան հետ։

Հաւատի ենք, որ շնորհալի բանաստեղծի ցրված աշակերտներն ևս ամեն կողմից լսելի կը դարձնեն իրանց ձայնը և այդպիսով ցոյց կը տան սիրելի ուսուցչին՝ իրանց երախտիքն ու բարոյական պարտքը։

Տեսուչ Գայիանեան դպրոցի՝ Ս. Աբովեան, ուսուցիչներ Գայիանեան դպրոցի՝ Ս. Թորոսեան, Գ. Մելոյեան, Մ. Յարութիւնեան, Աշոտ Մանուչեան. ուսուցիչներ Յովնանեան դպրոցի՝ Յ. Բաբաեան, Խ. Կանայեան. ուսուցիչներ Ներսիսեան դպրոցի՝ Ս. Տէր-Սարգսեան, Խորէն ք. Խուդեան. ուսուցիչ Զիլբաշեանի դպրոցի՝ Գ. Գէօրգեան. Գ. Հայկունի։

Թիֆլիս, 25 նոյեմբ.

Է. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՑ

Վերջերս մամուլի մի քանի օրգաններում ցանկութիւն էր յայտնվել տօնելու դրամատուրգ Էմին Տէր-Գրիգորեանի գրական-հասարակական 40-ամեայ գործունէութեան յոբելեանը։

Արտայայտված այդ ցանկութեան առիթով ինքը Է. Տէր-Գրիգորեանը իր հետևեալ գրութեամբ, որ կրում է «Իմ վերջին խօսքը» վերնագիրը և որ տրված է «Эриванскія Объявленія» թերթի № 84-ում, ասում է «Ես վաղուց ի վեր հրաժարվում եմ այն պատւից, որը ուզում են ցոյց տալ նրա 40-ամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնելով»։

Ինչպէս յայտնի է, «Նոր-Ջահը» իր № 5-ում առաջարկեց տօնել իմ հասարակական-բեմական-գրական գործունէութեան 40-ամեայ յոբելեանը։

Անմիջապէս ձայնակցեց նրան տեղիս «Эриванскій Вѣстникъ»-ը։

Ձայնակցեց նաև իր հէնց № 1-ով նորածին «Կռան» շաբաթաթերթը։

[illegible]

ԻՄ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՍ ԵՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ԿԱՐԾԻՔՍ

Շուշի, 10 նոյեմբերի

«Հովիւմ» լրագրում կարդացի «Պա... [illegible]

...վարդապետ ... մեկն էլ այն է, որ նա այս կամ այն կուսակցութեան չէ յարում, նրա բռնած դիրքը միանգամայն կոռեկտ է, շիտակ և հաշտեցնող։ Այս մասին քանիցս գրվել է մամուլի մէջ. այս իսկ պատճառով էլ շուշեցիները, չը նայած բաժանված են թայֆաների, ամենքը միատեսակ յարգանքով են վերաբերում հ. Ջաւէնին։ Ամսի 30-ի ժողովում հ. Ջաւէնը ոչ թէ պաշտպանում և ոյժ էր տալիս օրմանեանական պատուիրակներին, այլ, ընդհակառակը, նա՝ հակառակ իր ցանկութեան՝ չը կարողացաւ (և անկարելի էր) հաւասարակշռութեան մէջ պահել պատուիրակներին, որոնք բաժանված էին երկու խիստ անհաւասար մասերի՝ մէկը օրմանեանական—ճնշող մեծամասնութիւն, միւսը՝ հակաօրմանեանական — փոքրամասնութիւն։ Պարզ է միանգամայն, որ օրմանեանականները ձայների ոյժով հարցերը քուէարկութեան էին դնում և յօգուտ իրանց վճռում։ Ի՞նչ կարող էր անել հ. Ջաւէնը իրերի այս դրութեան ժամանակ. եթէ թողնէր ժողովն ու հեռանար, անպայման տուր ու դմբոցով կը վերջանար ժողովը և պատասխանատուն ինքը՝ հ. Ջաւէնը պիտի լինէր։ Այս ժողովի խաղաղ վերջանալը պէտք է ամբողջովին վերագրել հ. Ջաւէնի ներկայութեանը և բռնած դիրքին։

Իմ այս յօդուածը կարդալով, ընթերցողը անշուշտ կը կարծէ, թէ ես թունդ օրմանեանական պատուիրակներից մէկն եմ. բայց քաւ լիցի. ես ոչ թունդ օրմանեանական եմ և ոչ էլ ինձ համար ցանկալի էր Սամսոն Չէրքէզեանի՝ օրմանեականի՝ ընտրվելը։ Սրանով միայն ես ցանկացայ տալ ընթերցող հասարակութեան, որ իրերի այս դրութեան մէջ միանգամայն աւելորդ է մեղադրել հ. Ջաւէն վարդապետին, որը մեզ մօտ, Շուշում, յայտնի է իր շիտակութեամբ, կոռեկտութեամբ, անկուսակցականութեամբ և հաշտեցնող բնաւորութեամբ։

Կաթողիկոսական պատուիրակ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ռուս ժողովրդի միութիւնը իր անդամների ցուցակից հանեց Մարկով 2-ին։

✦ Հէլսինգֆորսի գեներալ-նահանգապետը առաջարկեց սենատին 25,000 մարկ յատկացնել ռուսական մամուլի վրա հսկողութիւն նշանակելու համար։

✦ «Утро Россіи» օրաթերթը ենթարկվեց 500 ր. տուգանքի։

✦ Կիէվի խուզարկու բաժանմունքի նախկին պետ Միշչուկի և նրա երկու գործակալների դէմ դատ է բացած պատանի Իւշչինսկիի սպանութեան գործի առիթով։

✦ Ռուսաստանի հարաւում սկսվել են սառնամանիքները։ Ձիւն է գալիս։

✦ Պարիզում մեծ շուքով թաղեցին Լաֆարգին և սրա կնոջը (Կարլ Մարքսի դուստրն է)։ Սգերթին հետեւում էին մօտ 50,000 հոգի, գլխաւորապէս բանւորներ։ Պսակների թիւը 200-ից անց էր։ Գերեզմանի վրա կրակոտ ճառեր արտասանեցին Վայիանը, Ժորէսը, Կաուցկին, Գարդին. Ռուսաստանի կողմից՝ Կօլօնտայը և Ռուբանովիչը։

✦ «С. М.»-ին հեռագրում են Թէհրանից. «Եփրեմը «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան հարցապնդումին պատասխանեց, թէ նա չի հեռանայ Պարսկաստանից և կը գերադասէ մեռնել կռւում յանուն նրա ազատութեան ու անկախութեան»։

✦ Էկս-շահի մշտական բնակավայրը ներկայումս Աստրաբադումն է։

✦ Էկս-շահը մեծ յոյս է տածում ռուս կառավարութեան մեծահոգութեանը, որ նրան կը վերադարձնէ իր նախկին գահը։ Մահմէդ-Ալին իր կնոջը ևս դրել է ռուս կառավարութեան պաշտպանութեան ներքոյ։

✦ Լուրերի համաձայն, Անգլիան յայտնել է Ռուսաստանին, թէ ցանկալի չէ գրաւել Պարսկաստանը։ Անգլիացի արմատականները յարձակվում են անգլիական քաղաքականութեան վրա Պարսկաստանի նկատմամբ։

✦ Պարսկական մէջլիսը Պետական Դումային հեռագիր ուղարկեց նախագահի ստորագրութեամբ, որի մէջ դիմելով արդարութեան զգացմունքին, նա խնդրում է ուշադրութեան առնել Պարսկաստանի դրութիւնը և լուծել միջադէպը համապատասխան Պարսկաստանի արժանապատւութեան և յանուն նրա անկախութեան շահերի։

✦ Ռուսաց զօրքի 250 զինւորից բաղկացած առաջապահ գունդը մտաւ Ղազվին և զինաթափ արեց տեղական զօրամասը։ Ղազվինում ռուսաց զօրքերը սպասելու են նոր կարգադրութիւնների Պետերբուրգից։

✦ Ֆրանսիացի սօցիալիստ պարլամենտականները յանձնարարեցին Ժօրէսին խմբագրել բողոք Պարսկաստանի վերաբերմամբ Ռուսաստանի ձեռք առած գործողութիւնների դէմ։

✦ Պարսկական դէպքերի պատճառով մօսկվայնակ յայտնի պարսիկներից շատերը մտադիր են հեռանալ Մօսկվայից։

✦ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հերքում է մի քանի լրագիրների այն տեղեկութիւնը, իբր թէ Ռուսաստանը և Թիւրքիան բանակցել են Դարդանէլը բանալու և Թիւրքիայի կողմից զօրքեր Պարսկաստան ուղարկելու մասին։

✦ Վիէննայի թիւրքաց դեսպանատունը յայտնել են, թէ Թիւրքիան համաձայն է բանալ Դարդանէլը Ռուսաստանի համար մի քանի վարձատրութիւններով։ Թուցէ այդ տեսակէտից աջակցէ Անգլիան։ Խօսում են նոյնպէս, թէ Թիւրքիան զօրաբանակ է ուղարկում Պարսկաստան։

✦ Թիւրքաց մինիստրների խորհուրդը վճռեց դիմել մեծ պետութիւններին խնդրելով աջակցել պահպանելու Պարսկաստանի անկախութիւնը։

✦ Տրիպօլիսում վիրաւորվեց արաբների ձեռքով «Temps»-ի թղթակից Կարրէրը։

✦ Չինական Թիւրքեստանում բնակվող մահմեդականները մտադիր են անջատվել Չինաստանից և կազմել անկախ պետութիւն։

✦ Իրան անկախ յայտարարած Մօնգօլիան հաւատացած է, թէ Ռուսաստանը կը ճանաչէ նրա անկախութիւնը։

✦ Իւանշիկայը պատրաստ է ընդունել որևէ միջնորդութիւն՝ ոչ պետութիւնից էլ որ բղխէ այդ միջնորդութիւնը։

✦ Չին յեղափոխականները երեք զօրաբանակով արշաւում են Պեկինի վրա։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

24 նոյեմբերի

ԼՕՆԴՕՆ։ Օդագնաց Օկլէյը ընկաւ մի մարդու հետ և երկուսով սպանվեցին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Կանանց մենաստանից յափշտակեցին թանգարժէք սրբապատկեր։

Դատաստանական պալատը Շլիսէլբուրգի բանտից ազատված Մօրօզովին դատապարտեց մի տարով բանտարկութեան „Звѣздныя Пѣсни" ժողովածուն հրատարակելու համար։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՕՐՍ։ Վըբօրգում ֆին ձկնորսնորսները անկարգութիւններ են արել։ Ուղարկված են 10 ոստիկան։

ԶԱԳՐԷԲ։ Սկսվեց էլեկտրաքարշի ծառայողների ընդհանուր գործադուլը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Անբերրիութիւնից վնասված Ուֆայի և Սարատօվի նահանգներում կազմակերպվել են հասարակական աշխատանքներ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմեռային երթեւեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ **Արագ № 2 գնացքը՝** (I, II և III կարգի վագօն.) 10 ժ. 20 ր. առաւ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 44 ր. կէսօր., Գանձակ՝ 3 ժ. 18 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 52 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 35 ր. երեկ., Բագու՝ 11 ժ. 43 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 6 գնացքը՝** (միայն I և II կարգի վագօն.) 3 ժ. 33 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում 6 ժ. 29 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 46 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 20 ր. գիշ., Բագու՝ 8 ժ. 11 ր. առաւ.։ **Պոստատար № 4 գնացքը՝** (բոլոր կարգերի վագօններով) 11 ժ. 18 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում՝ 2 ժ. 12 ր. ցեր., Գանձակ՝ 5 ժ. 29 ր. առաւ., Եւլախ՝ 7 ժ. 30 ր. առաւ., Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 01 րոպէին կէսօրվայ, Բագու՝ 4 ժամ 52 րոպէին ցերեկվայ։ **Խառն № 106 գնացք՝** (IV կամ III կարգի վագօններով, երբ կարեւորութիւն պատահի) 6 ժ. 32 ր. առաւ., Աղստաֆա է հասնում 10 ժ. 42 ր. առաւ., Գանձակ՝ 2 ժ. 57 ր. ցեր., Եւլախ՝ 6 ժ. 25 ր. երեկ.։ Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 16 գիշ., Բագու՝ 7 ժ. 12 ր. առաւ.՝

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **Մարդատար № $^{74}/_{75}$ գնացքը.** (բոլոր կարգի վագօններով) 11 ժ. 48 ր. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 7 ժ. 01 ր. առաւ. ,Ալեքսանդրապոլ՝ 10 ժ. 31 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 3 ժ. 45 ր. ցեր., Ուլուխանլու՝ 4 ժ. 12 ր. ցեր.։ (Առանց Երևան մտնելու։ Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը Երևան ուղևորվում է 4 ժ. 37 ր. ցեր., և Երևան հասնում 5 ժ. 20 ր. երեկոյեան)։ Նախիջևան՝ 9 ժ. 26 ր. երեկ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 10 ր. երեկ.։ **Մարդատար-ապրանքատար № $^{78}/_{79}$ գնացքը՝** 5 ժ. 34 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում՝ 12 ժ. 48 ր. գիշ., Ալեքսանդրապոլ՝ 4 ժ. 32 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 4 ժ. 41 առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 06 ր. առաւ., և այլևս դէնը չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ **Մարդատար № 5 գնացքը՝** (բոլոր կարգի վագօններով) 5 ժ. 45 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 51 ր. եր., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առաւ., **Պոստատար № 3 գնացքը՝** (բոլոր կարգի վագօններով) 9 ժ. 50 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 1 ժ. 56 ր. կէսօր., Բաթում՝ 11 ժ. 13 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 7 գնացքը՝** (II և III կարգի վագօններով) 10 ժ. 38 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 08 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 42 ր. կէսօրին։

ԲՈՐԺՈՄ՝ **մարդատար № $^{9}/_{66}$ գնացքը՝** (բոլոր կարգի վագօն.) 3 ժ. 23 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 02 ր. երեկ., Բորժոմ՝ 9 ժ. 02 ր. գիշ.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **Մարդատար № 5 գնացքը՝** 5 ժ. 07 ր. երեկ.։ **Պոստատար № 3 գնացքը՝** 8 ժ. 54 ր. առ.։ **Արագ № 1 գնացքը՝** 9 ժ. 56 ր. գիշ., որը այլևս դէնը չէ գնում։ **Խառն № 107 գնացքը՝** 9 ժ. եր.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **պօստատար № $^{72}/_{73}$ գնացքը՝** 8 ժ. 25 ր. առաւ.։ **Մարդատար-ապրանքատար՝ № $^{80}/_{81}$ գնացքը՝** 1 ժ. 40 ր. ցերեկվայ։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ **Մարդատար № 6 գնացքը՝** 2 ժ. 50 ր. ցերեկ., **Պօստատար № 4 գնացքը՝** 10 ժ. 28 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 8 գնացքը** 5 ժ. 33 ր. առաւ. (այս գնացքը Բագու չէ գնում)։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ **Մարդատար № $^{6}/_{10}$ գնացքը՝** 7 ժ. 58 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Ձմեռային երթեւեկութեան միջոցին որոշված է Թիֆլիսից Պետերբուրգ (յետ և առաջ) անմիջական, առանց վագօն փոխելու հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Ռօստօվի-Խարկօվի վրայով Անդրկովկասեան գծի արագ №№ 1 և 2 գնացքներով։ Գնացքում լինելու է մէկ միքստ վագօն I և II կարգի և մէկ վագօն III կարգի. բոլոր տեղերը պլացկարտերով են։

Նոյնպէս հաստատվում է Թիֆլիս-Մօսկվա յետ և առաջ, առանց վագօն փոխելու, հաղորդակցութիւն՝ Բագուի-Ռօստօվի և Կօզլօվի վրայով՝ արագ № 1 և 2 գնացքներով։ Գնացքում լինելու է Միջազգային ընկ. մէկ միքստ վագօն I և II կարգի, որի համար վերցվելու է յաւելեալ արժէք. ամեն մէկ հազար վերստին 8 ր. I կարգում և 6 ր. II կարգում։ Թիֆլիսից-Մօսկվա հաշվում է 2877 վերստ։

Առանց վագօն փոխելու հաղորդակցութիւնը Թիֆլիս-Բագու-Ռօստօվ յետ և առաջ կատարվելու է արագ № 1 և 2 գնացքներով։ Բոլոր կարգերի տեղերը պլացկարտով են։

Высочайше Утвержденное Русское Обществ. Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ձմեռային երթեւեկութիւն

ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ

Մեկնում են Բաթումից

I **Պօստային-մարդատար շոգենաւերը.**
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծով.
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »

II **Մարդատար շոգենաւերը.**
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »

III **Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւերը.**
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՓՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալեքսանդրիայի, Բօլգարիայի, Մակեդոնիայի, Սերբիայի, Անատոլիայի, Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները։

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ

Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ-Ռիգա, Լիբավա և Ռէվել։

Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինովսկայա փողոց, № 18.

Հեռախօս № 11.

Ընդունվում են եւ ապահովագրվում են ապրանքներ ձեռնտու պայմաններով։

Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց

(չ.) 0—26

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներաւժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Փ. ՈՂԱՍԱՐԵԱՆ—9—10 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—1—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

3. 0—120

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրոֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.

(ա. օ.) 669. 100—78

ԲԺԻՇԿ

Ց. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ)

Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ

(Մասնագիտ. ԹՈՔԵՐԻ հիւանդութիւններ)

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 12—1-ը։ (երեկոյեան ժ. 4—6-ը։

Բէբուտօվսկայա, № 66.

(ա.օ.) 1035. 100—25

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԵՐՁԱԿ

ԼԵՒՈՆ ՃԷՊԷԵԱՆՑ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Դվօրցօվայա փողոց, Վրաց Ազնուական. Բանկի շինութեան բակը, Թատրոնի մօտ։

(Կ. Չ. ու.) 1111. 10—1

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, ամսիս 27-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին Կաթուղիկէ (Մէյդանի ս. Գէորգ) եկեղեցում կայանալու է երրորդ եւ վերջին ժողովը, որը զբաղվելու է չորս հոգաբարձուների ընտրութեամբ։

Ցայտնելով այդ մասին, հրաւիրում եմ նոյն եկեղեցու ծխականներին որոշեալ օրը և ժամին ներկայ լինել ժողովին ընտրութեանը մասնակցելու համար։

Կաթուղիկէ եկեղեցու աւ.-երէց՝
Ստեփաննոս աւ.-ք. Սամուէլեան

1110 1—1

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԱՆՕՆԻՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Աւտոմօբիլային հաղորդակցութեան Կովկասում

ԱՒՏՕՄՕԲԻԼՆԵՐԻ ՁՄԵՐԱՅԻՆ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ

Նոյեմբերի 2/15-ից 1911 թ.

ԲՈՐԺՈՄԻ, ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ եւ ԱԲԱՍԹՈՒՄԱՆԻ միջեւ։

Բորժոմից Ախալցխա մեկնումը ամեն օր, երեկ. ժամը 4-ին։
Ախալցխայից Բորժոմ մեկնումը առաւօտեան ժամը 9-ին։
Շաբաթական մէկ անգամ, **ուրբաթ** օրերը, աւտոմօբիլը կը գնայ մինչև Աբասթուման և կը վերադառնայ հետեւեալ օրը՝ **շաբաթ**, առ. ժամը 8-ին, մտնելով նաև Ախալցխա առ. մօտ ժամը 9-ին։

ԳՆԵՐԸ { Բորժոմ—Աբասթուման՝ 5 րուբլի։
Բորժոմ—Ախալցխա՝ 3 րուբլի։
Ախալցխա—Աբասթուման՝ 2 րուբլի։

Բագաժի համար՝ առանց արտօնեալ 1 պուդի՝ իւրաքանչիւր պուդին 50 կ.։

(Ե.Ն.Չ.Կ.) 1066. 4—3

Նպարի մի քանի տեսակները ուղղակի փչացնում են երեսի գոյնը և կաշին՝ դարձնելով վերջինիս դիւրաբեկ և պատռուածքներով լի, միաժամանակ շատ վատ ազդեցութիւն թողնելով առողջութեան վրա։

Հետեւաբար, շպար գնելուց մի քանի կոպէկ խնայողութիւն անելը միանգամայն անտեղի է։

Հարկաւոր է գործածել սոսկ միայն № 4711 ճարպային շպարը՝ ուշադրութիւն դարձնելով գնելու ժամանակ այն բանի վրա, որ տրվի ձեզ իսկական «№ 4711 ՃԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐԸ», որը թէ միանգամայն անվնասակար է և թէ երեսին տալիս է թարմ երիտասարդութեան տեսք։ Արկղիկի գինը 30 կոպ. է։

(յ. 1) (M.341516/341546) 2—1

„Գուտտենբերգ"

Գրավաճառանոցում վաճառվում են՝

«Դանիէլի Թերթերից» . հատը 20 կ.
«Այսօր տօն է Ծննդեան աւետիս» 10 »
«Աւետարան ճաշու», կազմած 3 ր. —
«Ոսկի բարեկամ հայ - ընտանեաց» կամ «Էփրեմվերդի», Մանդակունու, 905 եր., 70 պատկերով, կազմով . . 5 » —
«Հայ ճարտարապետութիւնը», Թորամանեանի . . . 5 » —
«Ժամագիրք», Պօլսոյ տիպ, կազմ. 2 » 50 »
«Կարգ Աստուածպաշտութեան», պատկերներով, Աղանեանի — 50 »
«Եկեղեցական առողջաբանութիւն», 2 հատոր, բժ. Ա. Բաբայեանի — 90 »
«Նոր կտակարան», կազմ. (664 եր) — 50 »
«Եկեղեցական պատմութիւն», 2 հատոր, Զամիրանեանի . 1 » 95 »
«Միամիտի մը արկածները», Չիֆթէ-Սարաֆի . . — 70 »
«Երկու եպիսկ., երկու վարդապետ» — 30 »
«Հայոց կաթողիկոսութիւնը և Կովկասի հայք», Երիցեանի 4 » —
«Արութիւն և Մանուէլ», Աղայեանի — 60 »
«Գրիգոր Մագիստրոսի թղթերը», Կոստանեանի . . 2 » —
«Ծրագիր հայոց ծխ. դպրոցների», կազմեց Ս. Տիգրանեան — 40 »
«Բուլանըխի գաւառ», 2 հատոր, Լալայեանի . . 1 » 50 »
«Հատընտիր ընթերցուածք», Թոռնեանի . . 1 » 25 »
«Հաջի Բաբայի արկածները», 2 հ., թարգ. Կարապետեանի 3 » 50 »

Դիմել հետեւեալ հասցէով՝ Тифлисъ, книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. И. Галустяну. 1108. 1—1

ՆԿԱՐԻՉ

ԱՌԱՔԵԼ ՍԱԳԻՆԵԱՆՑ

նախկին ուսուցիչ Գէորգեան ճեմարանի և էջմիածնի նկարիչ)

Ընդունում է զուտ հայկական ճաշակի՝ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐԻ, ԽԱՉՎԱՌՆԵՐԻ, ԽԱՉԿԱԼՆԵՐԻ, նոյնպէս և ՊՈՐՏՐԷՏՆԵՐԻ ու ԴԵԿՈՐԱՑԻԱՆԵՐԻ պատուէրներ նպաստաւոր պայմաններով։ Հասցէն՝ Тифлисъ. Красильная ул., ограда церкви св. Георгія (на Майданѣ).

(ա. օ.) 1089. 10—6

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
на еженедѣльный
Финансово-экономическій и биржевой журналъ

„БИРЖА"

3-ІЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ.

ПРОГРАММА ЖУРНАЛА:

I. **Дѣйствующія законоположенія** распоряженія правительства, законопроекты, касающіеся биржъ, банковъ, биржевыхъ комитетовъ, акціонерныхъ, промышленныхъ и др. предпрятій.

II. **Руководящія статьи** по финансово-экономическимъ, биржевымъ, банковымъ, торгово-промышленнымъ и др. вопросамъ.

III. **Свѣдѣнія о положеніи биржъ, еженедѣльные обзоры и котировки биржъ русскихъ и заграничныхъ, обзоры рынковъ.**

IV. **Критическіе обзоры акціонерныхъ предпріятій** и ихъ %% бумагъ, котирующихся на биржахъ, съ предположительнымъ указаніемъ ихъ возможной расцѣнки на биржѣ на предстоящую недѣлю.

V. **Хроника** биржевая, банковая, торгово-промышленная, желѣзнодорожная и судебная.

VI. **Общія собранія и отчеты акціонерныхъ предпріятій. Постановленія биржевыхъ комитетовъ. Движеніе и сборъ на желѣзныхъ дорогахъ.**

VII. **Таблицы курсовъ и сдѣлокъ** всѣхъ %% бумагъ, котирующихся на биржахъ, таблицы дивидендовъ, сроковъ, купоновъ, тиражей и т. д.

VIII. **Обзоры печати**, библіографія, смѣсь, почтовый ящикъ.

Собственные корреспонденты въ Парижѣ, Берлинѣ, Лондонѣ, Нью-Іоркѣ и др. городахъ.

УЧАСТІЕ ВЪ ЖУРНАЛѢ ПРИНИМАЮТЪ: Чл. Гос. Думы, проф. *Алексѣенко М. М.*; проф. *Берендсъ Э. Н.*; пр. доц. *Боровой А. А.*; проф. *Варнеке Б. В.*; бар. *Врангель Е. Е.*; *Головинъ К. Ф.*; проф. *Грибовскій В. М.*; чл. Гос. Сов. *Денисовъ В. И.*; кн. *Долгоруковъ М.*; *Евреиновъ М. Н.*; чл. Гос. Думы *Еропкинъ А. В.*; *Зейдманъ А. И.*; *Идельсонъ В. Р.*; проф. *Исаевъ А. А.*; проф. *Колосовъ І. В.*; чл. Гос. Совѣта *Косичъ А. И.*; членъ Гос. Думы *Лерхе Г. Г.*; *Маляревскій К. Д.*; д-ръ *Ла-Маркъ Г. Е.*; *Манусъ И. П.*; проф. *Мигулинъ П. П.*; *Мукосѣевъ В. А.*; *Модель М. С.*; пр.-доц. *Новицкій И. Н.*; чл. Гос. Сов. проф. *Озеровъ И. Х.*; проф. *Пассекъ Е. В.*; *Путиловъ А. И.*; *Папенгутъ П. О.*; *Сперанскій В. П.*; *Успенскій П. Д.*; проф. *Фридманъ М. И.*; *Федеровъ А. П.*; *Шабишевъ С. С.*; *Эмскій* (псевд.).

„Биржа" даетъ ежемѣсяч. безплат. прилож.—журн. **„БИРЖЕВОЙ ЕЖЕМѢСЯЧНИКЪ"** и др. изданія по биржевой и банковой литературѣ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА на журналъ со всѣми безплатными приложеніями: на годъ—15 руб., на ½ года—8 руб., на 3 мѣс.—5 руб. **Отдѣльный № 35** коп. *За границу:* на годъ—20 руб., ½ года—12 руб.

Подписка принимается: въ редакціи—С.-Петербургъ, **Мойка 12** и во всѣхъ книжныхъ магазинахъ и почтовыхъ учрежденіяхъ Имперіи.

Пробный номеръ высылается за 10 копѣечную марку.

(2.) 1093. 2—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.